1 IX

Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 29 СЕНТЯБРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 117 (6839). ◆ Мах 3 кеп.

РАПОРТ ЛУ РЕСПУБЛИКА ИНДУСТРЕ

ИЙС БЕТТА ПЛАН ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ

Нохч - ГІалгІайчен индустре болхлоша, парте XXVI съезда, цул тІехьагІарча КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъеш, цхьайттала-гІча пятилетка кхоалагІча шера план ханал хьалха кхоачашъяра шерра социалистически ях5 йоржаь, 27 сентябре, чакхъяьккхай продукци маьхала яккхари изделеш дуккагІдола тайпаш арахецари ийс бетта программа.

Республика дукха участкаш, цехаш, предприятеш я октябра календарагІа болх беш.

Яхье баьнн араш та юкъе хьалха боагІа мехкдаьттахой, машинашъ-сраш, энергетикаш, аьгачен кхачани промышленноста коллективаш.

ТІехкхоачашъяьй халкъа эша товараш хьадара ийс бетта задачи, аьеннай цар дикал, дІадахача шера цу ханаца ниьсдича уж дуккагІа арахийцад.

Кхоачашъяьй къахьегама овсаре айяра план. Республика производственни объединенешка, промышленни предприятешка чакхйоахаш я Іилма-техническ и прогресса карагІдаьнна раш юкъедоаладара, производство вІашІехьйоаккхалга эргадоахаш тоадара, къахьегама дисциплина чІоагІъяра, бийдала, материальни, доагора - энергетически ресурсаш кхояра мероприятеш.

БІарчча хьайнцача республика индустре дикка кІезигденнад балха ха йовлга, кадраш хувцалулга лохденнад. Нохч-ГІалгІайчен промышленноста болхлоша де мел лезар ду поставкаши договорах тІайнца декхараши чоте а эцаш планаш кхоачашъяра.

Заводашка, фабрикашка, промыслашка тІа-тІа шерагІа яржаш я 1983 шера а бІарччача цхьайтталагІча пятилетка а план ханал хьалха кхоачашъяра тІехьара социалистически ях5.

Дикача къахьегама толамашца наькъабаьккхар шоай профессиональни цІейга, машинашъеоий дента г. Назрановерча ГІ. Ахриева цІерагІча «Электроинструмент» заводе машинашъераш. Цхьаькха бутт дІобахийтабац цар укх шера пачхахьалкхен план тІехкхоачаш ца еш. ХІаьта бархІ бетта баьча балха итогаш а во яц заводчаний. Нормативно - цІена продукци арахецара план 101,5 процент, товарни продукци арахецара — 100,7 процент кхоачашъяьй цар. Доахача толамашта юкъе кІезига даакъа дац воккхагІа юлца мастера Гадаборщев Мухьмадо кулгалдеча участка а. Иштта дика болх беш хиларца йовзаш я заводе электросверлилкашта басар тохаш йола Цечоева Рая керте латта участок а.

СУРТА ТІА: М. Гадаборщев, Цечоева Рая, механически цеха комсомольски организаце секретарь Гадаборщева Лида йистеяьккхача оатхалага хьожаш ба.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ХЬУВКЪАМ ЧУЭЦАРА БАЛХАШ СИХДАЬД

Гудермесски района «Гудермесский» совхоз дукха дута леладеш бола боахам ба. 1550 гектара тІа кхею укхаза из мах бола культура. ХІанз боахама дута леладерий деррига а низаш тІадерзадаь да юхе хІама а ца юташ лоацача хана хьалкхебаь хьувкъам чуэцара.

Боахаме эттара хьалха дута чуэца болабеннаб коммуниста Халидова Вахас кулгалдеча № 1 йолча кхаш леладеча бригада механизатораш. Бригада, дуккьал дута кхедара лостам болаш я. КІезига бац цу коллективе из культура кхеяра йоккха опыт Іоваь болхлой. Цудухьа, балха тІа цхьацца халонаш эша а еш, даккхача темпаца дІахьу уккаш дута чуэцара балхаш. Норма 4 гектар йолаш дийнахьа 10 гектара тІара дута хьакха карагІдоал механизаторашта Хурдыгов Айсина, Муслимов Баудина, Шамаев Абдул-Халита.

— Укх тІеххьарча деношка хиннача догІанаш дукха дута Іодужадаьд кхашка. — аьлаш дувц механизатора Хурдыгов Айсас.

— ХІаьта, Іодужадаь дута хьакха хало да. Бакъда, иштта хьале дукхьашка ниьсденнадац тхо. ДукхагІболча механизаторашта хьалха дІанхача шерашка а ниьсъеннав Іодужадаь дута чуэца дезаш моттигашь хІаьта, цу тайпарча хьелашка болх миштта бе беза хов. Цудухьа, шоай балха йоккхача опытах бизам пайда а ийбеш, хьинар шоалгІа а даьнкха сихен цІенен дута хьакха торо хул хІанз тха механизаторий. Къаьстта йоахко ю оаха болла ха зехьа ца йоаяра, хІана аьча, дута хьакхарах далац гІулакх Тха декхар да, ма хулла из сихагІа хьекха а даьккха, дуга оардаш боахкачарна повкъостал де. Тха коллектив укх шера бригадин подрядагІа болх беш я. ХІаьта, хІанз тха алапи тийша да бухсоцаш хьахулачох. Из дика кхета а деш, коллектива чувоагІа хІара болхлошийна могар де гІерт юххера хьакулар дукхагІа хилийтара. ДогІаш делхача хана Іохайша а ца дагІаш тхоай техника ремонт ю оаха. ХІаьта хоза ха ма эттe, цу сахьате агрегаташ кхай тІа арайоах. Цудухьа, техника еха соцаш моттигаш наггахьа мара ниьслац. Цо торо хулийт техникага лакха овсарле йолаш болх байта, ханнахьа хьувкъам чуэца.

Иштта къахьегаро карагІдалийтад бригада хьувкъам чуэца дІаболабаьча хьалхарча кхаь дийнахьа 131 гектара тІара дута хьакхен 550 тонн ардея. Совхоза укх шера хьалхашка латта декхар толаме кхоачашдеча лоархІаме даакъа да цхьоалагІча бригадо юкъехьор. ХІаьта, планагІа совхоза декхарийла я укх шера 3500 тонн дута пачхахьалкхенга доала.

Дута дохкара план совхозо толаме кхоачашъяр дукха тийша да боахама керттерча хьатта болхлоех.

— Тхона хьалхашка латта декхар да, кхай тІа хьакхухьаш дола дута, цу гІулакха лаьрхІа йолча машинашта цІена а деш пачхахьалкхен стандартагІа долаш приемни пунктшка дІадахьийтар, — йоах хьатта заведующе Сулейманов Бекбулата. — Цох хІанз дика лоархІа а ду тхо. Хьатта къахьега дукхагІбола болхлой йоккха балха опыт йолаш ба. Цудухьа, цхьаккха а хІама дІацхьалхадаккха ца дезаш, бехктокхаме а хеташ дика кхоачашду шоай деккар тха хьатта болхлоша. Къаьстта, хьинаре къахьегарца белгалбаьннаб Темиева Замаин, Аюпова Усаин, Мусостова Нурпал, Межиева Тау. БоккхагІчарца ниьсса къахьегаш хьабоагІа комсомольцаш Садаева Малхааьи Вагаева Улиусумен. Тарзаа тІа а комсомолец оттаваь оаха, Эдисултанов Турпал - Іаьла. ХІаьта, тарева тІа латта къонахчарна теппам баррах дехке а даьннадац. Турпал - Іаьла дикен сихен лелаю учет. Цудухьа, дута хьакхухьача машинаша хьатта дукха ха йоваш. ХІанз совхоза дута дІадийнача деррига а кхашка шерре даьржад хьувкъам чуэцара балхаш. Цунга хьенкхи тхона а болх тІаккхийттеб. ХІанз хІара дийнахьа 400 тонн хиллал дута хьатІадахь хьатта. ХІаьта, изаал дута ханнахьа цІенде а пачхахьалкхенна дІачудала а, карегІдиргдолаш болх шин сменагІа бу оаха.

Дика вІаштІехьдаьхад совхоза кулгалхоша кхашка дута чуэцаш боахкача механизаторий къахьегамен бытовойн хьалаш а. Кхай тІа массаза а дежурство дІахьош я «Техничка», цо торо хулийт агрегат ехача из цу сахьате кхай тІа тоае. Тракторашта, комбайнашта чудотта доагор а кхай тІа хьатІаяхуьь. Делкъийга укказа кийчбу чам болаш бІайха кхача. Кхай тІа латт агитвагончиь. СалоІача юкъа цу чу механизатораштa да деша керда газеташ, журналаш, ловза шашкаш, шахматаш. СалоІаш йола ха йоккха еце а, баьъа, шоей дегашка ма хетта салоІам хул механизаторашта, цицдолийт кІаьдвалар. ХІаьта, салеІа а баьнва юха кхай тІа болх бе арабаьлча, кхы а хьинарегІа къахьега безам хул дута чуэцарий.

Агротехнико дІа ма деххара лоацнача хана дута чуэцара балхаш тІа-тІа сихдеш ба совхоза дута леладераш. Атта хиннадац укх шерара хьувкъам кхебе совхоза къахьегамхошта. Цудухьа, чІоагІа йоахко ю укхазе цхьа файг а ца боабайташ деррига а дута чуэцара.

А. АРЧАКОВ.

Дикача къахьегама толамашца чакхбаьккхар дІабеха 8 бутт Грозненски ремонтно-механически завода коллективо. Нормативно - цІена продукци арахецара план 102 проценти товарни продукци арахецара—102,6 проценти кхоачашйир завода коллективо. Цу юкъа къахьегама овсаро 3,2 процент лаккъелар укказа.

Шоашта хьалхашка латта декхараш сийленка кхоачашдеш хиларца белгалбаьннаб заводе токарь - универсал Багаев Садыки токарь Арсаманов Мухьмади. Сменин нормаш 135—140 процент кхоачашъю царех хІаране.

СУРТ ТІА; С. Багаеви, М. Арсаманова.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТЕШШАМЕ ГІА БОАХАШ

Кхачан программа кхоачашъеча ма могга доккхагІа даакъа юкъедахьа гІерташ къахьегаш я тха «Экажевский» совхоза коллектив. Укх деношка ялата хьажкІаш чуэца йолаяьй тха механизаторашa. Из культура ялата 700 гектара тІа кхеяьй боахама кхац леладераша. Йоккха балха опыт йолча звеньевойша Нальгиев Османа, Гайтов Татархана, Баркинхоев Висангире кулгал а деш.

Соакха царна юкъе яьржа хиннача социалистически яхье хьалхара моттиг, хІара гектара тІара эттара дукхагІа хьажкІаш чу а эцаш Баркинхоев Висангире яьккхаяр. ХІаьта укх шера царех хьалха мал варгва хІанз ала хала да. ХІаране шоай новкъосташца геттара дика хьувкъаьай ялата хьажкІаш.

Уж чуэцара болх, ипатовцаша санна, хьувкъам чуэцара транспортни отряд вІашагІ а елла, цхьан комплексагІа чакхбоаккх. Комплекса массехх звено юкъейоагІа. ХьажкІаш чуэцача звено я шиъша «Херсонец-200» яхен «Херсонец-7» яхен хьажкІаш чуэцаш йола йиъ, ялата из культура чуэца тха боахама говзанчаша вІаштІехьъяьха «Нива» яха кхоъ—ворхІ комбайн. Уж лелаеча механизаторашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалха ба «Херсонец-200» яхача комбайнаш тІа болх беш бола Гагиев Салии Экажев Мувсаи. Дик дІадахийтац царех хІаране балха норма юкъера лаьрхІача 160—170 процент кхоачаш ца еш. ХІаьта шоай балха декхарех лоархІа ца веш цхьаккха комбайнер вац.

Иштта овсаре болх бе геттара доккха новкъостал ду царна кхай тІара хьажкІаш, силос йоллара гІадамаш дІакхухьача звенос. Цунна юкъе ба Наьсарерча АТП, «Госкомсельхозтехника», «Сельхозхимия» объединенера, тха боахамера водителаш.

Геттара раьза ба тха боахама кулгалхой шофераша Шанхоев Супьяна, Аушев Аюба, Акталиев Мaхьмада беча балха. Тамаш а яц. Нормал шозза дукхагІа болх бу царех хІаране.

ХьажкІаш хоартолаш чуэцаш болх бу техника тоаяра, царна техническа Іупал дара лаьрххІа вІашагІъелла звено а я. Цунна кулгалдеш ва тха боахама керттера инженер Гагиев Аббас. ХІаьта техникага хьожаш, ехача из тоаеш къаьстта овсаре болх бу слесара Костоев Увайсен электрика Сакалов Михаилен.

ХІанз ялата чуэца хьажкІаш Нальгиев Османа кхеяьраш я. Цув звенос бІаьсти йолаеннача дена низ, хьинар кхо ца деш хьийта кьа зехьа дайнадац. Из гуш да хІанз, хьажкІаш чуэцача хана. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 86 центнер фуаль яьха хьажкІаш йоал.

Сихен дикен чакхдоах тха боахама доакъар кийчдара вІашагІъеллача механизированни отрядо силос йоллара балхаш а. Шера план 5900 тонн йолаш, хІанзле 6500 тонн кийчдаьд цув коллективо из тайпа доакъар, хІаьта йод — 690 тонн, ча дукха хІама ца эшшаш 1300 тонн Іалашдаьд. Деррига доакъар фермашта хьатІа а дена дІаоттадаьд.

Доакъараша иштта дика Іалашбеш хиларо тха боахама хьайбаш леладерашта карагІдоалийт хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдеш къахьега. Масала, пачхахьалкхенна шура дІаялара ийс бетта план 16 сентябрь хьатІакхоачаш кхоачашйир цар.

ДІахо а иштта овсаре къахьега карагІдалийтаргдола хьалеш вІаштІехьдоахаш ба уж хІанз. ТІатеІІа кийчо еш боахк Іаьгара дахара хьайбаш чусоцадара. Цу балха тІа а дика хьожхамаш гойт. Хьайбаш чусоцадара деррига а кийча да шоллагІча ферие, кийчо яь боала гарга ба цхьоалагІча ферма къахьегамхой а.

Фермашта хьатІадена деррига доакъар анташ а уггаеш из лорадарах, кхом а беш дІахецарах бехктокхаме болча нахага дІаденнад. Зоотехнически службаша хІанзэе а оттаяьй Іан замалахьа хьайбаш кхабара рацион.

Иштта, тешшаме гІа боахаш хьабоагІа укх шера тха совхоза къахьегамхой.

И. БАЛАЕВ,
Назрановски района «Экажевский» совхоза керттера экономист.

ПЛАН—ХАНАЛ 5 ДИ ХЬАЛХА

«ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдинан хьадер дукхагІен хилийта!» яхача девизагІа социалистически ях5 дІайолаяьрех наІ я СССР 50 шу дизара цІерагІа йола Грозненски химически завод. Цехашта юкъе лоаттабеча къахьегама къовсаме дайн хьалхе лелаеш хьайоагІа Нырков Валентин Иванович керте латта № 17—18 йолча цеха коллектив. Заводе арахеца керттера продукци — фенол, кийчъераш ба цеха технологаш. 5 ди хьалха кхоачашъяьй цар ийс бетта план. Цу доладелча дена ах икадоьш совгІа сома маьха из маьхера продукци арахийцад цар планагІа боагІачул совгІа.

Къахьегаме шоай кара масах телаш болх бу аппаратчикаш Л. Харламовас, А. Марченкос, В. Синчиковa, дукхача кхычарa.

З. САРКИСОВА.

ЧІОАГІЛУШ ДА ДОТТАГІАЛА БУВЗАМАШ

Самардийнахье къахьегама Назрана бола хьаьший салла тІайцар шоашца ях5 лелаеш бола КъулбаседаХІирийченера доттагІий. Дукха ха я царна юкъе доттагІал дола а вІаши новкъоста ду а.

Кулгалду республика партийни, советски, боахама цхьайолча районий болхлой юкъе болча делегацена керте латтар КПСС Къулбаседа-ХІирий обкома шоллагІа секретарь А. Х. Чельдиев. Ях5 лелаеча доттагІашта накъбаьккхабар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома секретарь М. О. Бузуртанов, республика а Назрановска района а кхы бола кулгалду болхлой, общественноста викалаш.

Къулбаседа-ХІирийчен делегаце членашта дайзар Назрановски районa къахьегамхоша боахама а культура а дикъе дахьа толамаш. Хьаьший хилар тІехьарча шера хьайбаш леладарий хьалаш тоадеча, цар производственни хьожамаш айдеча лоархІаме хушамаш хиннача «Назрановский», «Экажевский» совхозий хьайбаш леладеча фермашка. Совхозий къахьегамхой гІулакхех а цар йолахко ечох а дийцар парте Назрановски райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева, боахамий кулгалхоша.

Цу дийнахьа Къулбаседа-ХІирийченера хьаьший хилар XX партсъезда цІерагІча сунженски колхозерча шурий комплекса балдага, хьайбаш леладерий быта хьалашка хьожаш. Хьаьшашта цар гІуланхаш довзийтар КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Б. К. Чагиева, райисполкома председатела В. П. Хоперске.

СОВГІАТ ДАЛАРА ЖОП ЛУШ

Самардийнахьа Шалински совхоза «Московский» совхоза къахьегамхой ахай тІарча стане вІашагІкхийттар боахама КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота дІаллара хетаяьча собрание. Из совгІат коллективана деннад 1982—1983 шера Іан замалахьа хьайбаш Іангара дахара, хьайбай продукци дукхагІа яккхаран кийчъяран дукха лелаьча Еррігсоюзни социалистически яхья итогех котъяьннарг а лаьрхІа.

Совхоза ферма болхлой хІанз а тІагІерта болх беш ба. Цар хІанзле а кхоачашъяьй пачхахьалкхенга шурен дудхи дохкара шера план.

Боахама болхлошка доккха совгІат дІаделар парте Шалински райкома хьалхарча секретара Н. Н. Айдинова. Цо дала а доагІаш совгІат даларца дег тІара ловца баьккхар, боахама деррига доагъош дегІадоаладеча дІахо а толамаш дахар ловш хилар дІа а кхайкадир.

Собране къамаьл двьча совхоза директора М. Н. Ильина, МТФ бригадира А. А. Абубакарова, доярка Я. Х. Гайсумовас, скотника Д. Г. Хасиева, кхаш леладеча бригада бригадира А. А. Исаева, механизатора М. Х. Хиариева партени правительствавен дег тІара барнал аьлар шоай къахьегама селла бокха мах барах, тешам белар дІахо йодача хана а социалистически яхье доккхий хьожалаш гойтара тІехьа тІагІерта шоаш къахьегархилара. Цар доша делар шу чакхдоалаш кхы а 80 тонн шура заводе дІаяьийта, пхе шера задани дить шера кхоачашъе.

• • •

1982—1983 шера Іан замалахье хьайбаш Іангара дахара, хьайбай продукци дукхагІа яккхаран кийчъяран союзни автономни республикаш, краяца, областаша, автономни округаша, районаша, колхозий, совхозий боахамашта юкъерча а юртбоахама кхыча а предприятей коллективаш лелаьча Еррігсоюзни социалистически яхья итогаш а яь котъяьннаргаш а лаьрхІа КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамоташ яла хьожаяьяр дукха хІ йоацаш вай республика дукхача боахамашта. Царна юкъе я Веденски района Орджоникидзе цІерагІа колхоз, Наурски района «Победа», Надтеречни района «Гвардейский» совхозаш.

Селхан уж деза совгІаташ дІаделар «Гвардейский» совхоза—Нохч-ГІалгІай Министрий Совета хьалхарча заместитела С. Н. Кожуховске, «Победа» совхоза — КПСС Нохч - ГІалгІай обкома секретара М. О. Бузуртанова, Орджоникидзе цІерагІча колхоза — облсовпрофа председатела Г. Г. Олейникова.

ДИКА КЪАХЬЕГ

Дикача къахьегама толамашта накъйоагІа Нохч-ГІалгІайчен мехкдаьтта промышленноста дента «Старогрознефть» мехкдаьттен гаом йоахача управление лаьттам кІалхарча скважинашта капитальни ремонт еча цеха коллектив.

Дукхьал ер шу дІадоладелча дена 2166 ремонт яьй цар скважинашта, царех шиъ зеар гарта яраш ремонт еча дІайоаь ха лоацъярах е вІаштІехьдаьннад. Цо торо хилийтай хьадоаккхаш долча мехкдаьтта боаран 2100 тонн тІакхачийта.

Ер бутт чакхбалале октябрь бетта чотах 70 ремонт е лаьрхІад цар скважинашта. «ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдинен хьадер дукхагІен хилийтаі» яхача девизагІа шерра яхье а баьнна дика толамаш гойташ къахьег укказа коммунисташ Солнышкин Дмитрий, Лукошин Владимир, Бесчастный Александр керте латтача бригадаша.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

БАЛХА ВИЗИТ

29 сентябре Москве лоацача балха визитаца пенна Йеменски социалистически парте Генеральни секретарь, НДРЙ Лаккехьарча Халкъа совета Председатель, Премьер-Министра Али Насер Мухаммед.

Аэродроме хьешана накъабаьккхабар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель Н. А. Тихонов, КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, КПСС ЦК секретарь Б. Н. Пономарев, кхьбола официальни нах.

(ТАСС).

Вай мехка гІолла

РСФСР

ПЕНЗА. Любительски фильмай Ерригроссийски фестиваль хьайийлай Пензе. Из хетаяь я республика халкъий историко - культурни тІехьаленна. Цунга хьожараша а документальни кино бовзаш бола говзанчаш юкъе болча жюре а мах бара хьачуІеннад Российски Федераце шоваткъа краера, областера, автономни республикера иховаткъа гаргга кино дезараша даьккха лента.

• • •

УКРАИНСКИ ССР

ДОНЕЦК. Іаьржача металлургеи йІоахала энергетикан Іовкъара-шлакови отходашта утилизаци яра дешаш дувц говахьарча Іаламах йолча ООН программа (ЮНЕП) гома чу укхаза тахан хьайийллача дунен халкъашта юкъерча симпозиуме даакъа лоацараша. Советски Союзерча, Аргентинерча, Болгарерча, Китаерча, Конгарча, кхыча пачхахьалкхенаш и а рча специалисташа еча докладеш хоамеш совгІа, йокъи шлаки чакхйоахаш а царех пайда эцаш а йоккха опыт Іоаьча Донбасса цхьайолча предприятешка Іилман экскурсеш ерья.

• • •

КИРГИЗСКИ ССР

ОШ. Кагирхой болх беш хилара хьалхе а йовкхо яьй Малхбузен Тянь-Шаня эггара лакхагІа уллача Ачи яхача юлe. Школа яьккха дукхабараш. лаьрххІа курсаш а яьха кердача хІамаш чакхйоахача предприяте автоматизированни лине пульта тІа дІаэйтгеб. Из юртара шоллагІа промышленни предприяти я Киргизе. Къахьегама ресурсех дикагІа пайда эцара программагІа пятилетка йолаелча дена лоамаи юрташка болх бе йолалийтай 20 гаргга кога гІирса, ткацки предприяти, цІагІа болх бу шинь производственни объединени.

(ТАСС).

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

ХОАДАМ БОЛЛАШ КЪАМАЬЛ ДИР

Дика чакхъяьллар отчетно-хоржамийн партийни собрание «Грознефтеоргсинтез» объединение «Грознефтехимремстрой» яхача тресте.

Баьхьдар долчу беса дувца, балха тӀа нийсъенна лахарловаш белгалъяха, парте XXVI съездо, КПСС ЦК майски, ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумаша дӀа ма дехха дезарш кхоастаде дог хилийтар коммунистий парткома секретара Е. Абраменкос аьлча отчетни докладо.

Партийни организаце кулгал а деш треста коллективо отчетни хан-юкъа дика толамаш даьхад. Алапи лахкдаларга хьежна лахкъенай къахьетама овсарле а. Треста яц шийн планаш кхоачаш ца ю предприятеш. ГӀишлон - монтажни балхашка дӀадодар кӀезигденнад. Планал совгӀа 150 эзар сом мехьа продукци хьаьнй.

Даьчун хам а беш, собране гулбеннараша цӀенхаштта дийцар долаш долча кхоачамбоацарех, къаьстта капитальни гӀишлош хьалъеча хьакъехьа. хӀана аьлча, цига план ца кхоачашъе тарлу. ХӀаьта производственни заданеш кхоачашъе шортта торонаш йолаш я, амма царех бизза пайда эцац.

— Вай кертера кхоачамбоацар да, — аьлар асфальтировщика Н. Переведенцева, — воаш дувцар вай кхоачаш ца дар, из партхома ледарло я, цо боагӀа тӀахьожам лоаттабац тӀаийю решенеш, декхараш лерттӀа кхоачашдара. Болхлочо масал доаладир: хьалъеш я лоархӀаме технологически установка, цун сапначи я ГрозНИИ, из дӀаяла еза карарча шера йиълагӀча квартале. Бакъда, укхаза балхаш сайцад, дӀана аьлча, цхьацайола оборудовани яц. ГӀишло хьалъеча из хайнахьа дӀаялара болхлой тӀахьехаш лозунг я. Бакъда, цо ахар кхоачашдулой тамаш я. Треста кулгалхоша шоай хайнахье ГрозНИИ кулгалхоша дийцадац де дезараш, къоастадаьлац хьалхашка уттта новкъарленаш ДӀахара тӀулакхаш. Нийттача кхоачамбоацарех дийцар слесарий - монтажникий бригада керте латтача И. Христофориди. СССР 50 шу дизара цӀерагӀча химзаводе объект хьалъеш я цун бригада, бакъда монтажникий болх саца латт чертежаш ца хилар бахьан долаш. Цу гӀулакха бехке я «Грознефтагипрохим» яха институт. Из объект дӀаяла еза сентябрь бетта. ХӀаьта цига хӀанз а 200 эзар сома балхаш да де дезаш.

— Тхона хов, — аьлар бригадира, — партхомо треста управляющеца Г. Юрковца уж дешаш массехаза дийцалга, бакъда белгалдаьнна хӀама дац. Лахе латтача инстанцешкара вай дувца гӀулакхаш къоастадера гӀо деха деза. Цул совгӀа, тхогара болхлошкара нийса дӀадех балха овсарле лахкъяр, хӀаьта тха, коммунистий бокъо я кулгалхошкара а цар шоай декхараш дизза кхоачашдар хьадеха.

Болх тоабара лоархӀамегӀа йолча торонех я партийни, къахьегама, производственни дисциплина чӀоагӀъяр.

Отчетни хан-юкъа партхомо, цехови парторганизацеша кадрашкара цар де дезараш дикагӀа хьадийхад. Массалара гӀулакх а дина дӀаэттад коммунистий отчеташка ладувгӀар, цар КПСС Уставо дӀадехараш мишта кхоачашду хьежар. ХӀаьта партийни вахара боарам тӀара бийнначарца къамаьл цӀенхаштта хиннад.

Къовсам лоаттабаьб балха приписаш ярца, отчетность телхаярца.

Соакха октябрь бетта партхоме сигнал ера СРСУ-4 нийрча гӀулакх нийсдаларах. Тохкамо хьахьенкар коммуниста Э. Саалова кулгалдеча участке баьча балха боарам 1400 сома дукхагӀа язбаь хилар. Из фиктивни наряд йолге ховра массанена а, цхьабакъда саго дӀама аланзар. Партхоме бе ма боагӀа мах бир цу гӀулакха, бехкебараш цӀенхаштта партийни бехктокхаме эзар.

Собране гулбеннараша кердa хержача партхома тӀадиллар парчахьалкхен, финансови, производственни дисциплина ца телхайтара чӀоагӀа тӀахьожам лоаттабелга, цу хьакъехьа бизза пайда эца беза йолаш йолча общественни организацеех, администраце балха тӀахьожам лоаттабеча комиссех, халкъа тӀахьожама группаех, «Комсомольски прожекторах». Из белгалбаьккхар треста управляюще Г. Юркова, ВЛКСМ комитета секретара М. Гайнева, халкъа тӀахьожама группа председателa В. Жаркова. Цулухьа собрание [illegible] хьожам лоаттабе хоржаргболча коммунисташкара болх бизза хьабехар.

Партхома секретара С. Аб[illegible] жамий собране белгалдаьха кхоачамбоацараш [illegible] баьча балхах. [illegible] болх тоъал баьлга. Амма укхаза а нийсъеннай цхьацца ледарлонаш. Царех дийцар къамаьлаш даьча цхьаболча коммунисташа. Коммуниста Х. Гумаева треста кулгалхоех бехк баьккхар цар болхлошта дика бытови хьалаш хьаккхоллара лерттӀа йоаяхо ца ярах. Дукха дийцад керда бытовка е езарах, амма хувцаденна хӀама дац. Баня, душевойш тоаe, шерье езаш я. Къоастаянза я транспорта проблема а.

Собране дукха дийцар идеологически болх КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо дӀа ма дехха тоабе, ергабаккха безарах. Коммунисташа белгалдаьккхар цу даькъера партхома, цехови парторганизацей депал айде, лоархӀам лахбе, боахама, идеологически, организаторски болх цхьана бе безлга. ХӀара коммунисто хьинаре даакъа лаца деза кхетаме балха юкъе, цу денца пийтара масал гойта деза, цун шедолчох бехктокхам хета беза, леррагӀа дӀабахьа беза коллективе нравственни кхетам балара болх.

Треста къаьнагӀча болхлойх волча А. Бондаренкос баркал аьлар КПСС ЦК Политбюрона, КПСС ЦК Генеральни секретара Ю. В. Андропова парте, тӀема, къахьегама ветераний еча йоакхонах. Цо кейт[illegible] хоржаргйола партхом тӀахьийхар кхетам балара балха ветеранаш дукхагӀа юкъеозаре. Тресте 50 совгӀа ветеран вэ. Царна дукхагӀа тӀадехна деза хьехамгий декхараш.

Собране тӀайийцар боагӀаш бола соцам, хержар партхома керда членаш.

В. СЕЛЕНОВ.

ЧУРАБАЬННАРАШ ЮХАТЕХАБ

Уж ба кхувшбоагӀараш е боннхийбараш в, шоашта ха а хоаш харцахьа гӀулакхаш леладеш бараш. Цу гӀулакхий цӀи хулиганство я.

Хулиганство обществана духьала деш дола зуламе гӀулакхаш да, кӀирбаь къовсам лоаттабой а царца — уж цӀекденна дӀадоалаш дац, шоай процент я цар административни органий статистике.

РСФСР уголовни кодекса комментаре бала беззача тайпара кхетам лу цу тайпарча харцахьча гӀулакхех, царех де доагӀаш дола таӀазар а хьайоах.

Хулиганство шийва ха а хоаш зуламе хӀама дар да. Бехке волчо, сакхеташ а волаш, белам а болаш, хьаду из во хӀама, хӀаьта из дара бахьан, цу гӀулакхашта яьча анализо хьахьокхача бееса, малараш мелари, моральни кхетам лоха латтари, тохахьара хьал дика ца хилари хул.

Цу мо долча гӀулакхашта юстара хинлавац Мацугин Александр Михайлович в (ул. Азовская, 12). Алкоголь цун ккел а хинна дӀаэттай 18 шу даьннача хана денз.

Цун къаьнача ламогаш йолча напас — Горбатенко Анастасия Николаевнас дийцар, шийн Саша ялх шу даьннача хана гаьна тӀера чунхийтта лозаваь инвалид хилар, яхаш. Цул тӀехьагӀа Ленинграде клинике вигав цо из цу лазара дарба дайта, аьна. Сашас юкъера школа чакхъяьннхай, малагӀа нана я цийн вийн вахар чу дикадар хилча дика хетаргдоацаш? Бакъда, из шийн нана духьале е ваьннав, дуьъала ваьннав вай вахара Ӏаьдалашта а. Шортта масалаш да, геттара доккхий айпаш долча инвалидаша е лакхера дешара заведенеш чакхъяьхе е шоашта дулалургдола балхаш де моттигаш леха. Цунга а яр лорий-къахьегама экспертни комиссе енна къахьегама рекомендаци, бакъда, из малараш а мелаш, чӀоагӀа харцахьа леладар, гӀандаши пхьегӀаши йохайора, бӀеха мотт буцар. хӀаьта ер шу долалуш Анастасия Николаевнас района прокурорага заявлени язйир шийх леташ вола шийн воӀ-йовсар соцавар, деххаш. Кертах, букъа тӀехка тӀа бий бетташ, кулгаш юхатӀехьашка кхестадеш, нанна низапа Ӏотнам беш хиннаб цо. Бетташ доахаш хиннад нанас метта уллаш. ХӀанз тӀехьара а еттача хана геттара чӀоагӀа йийтта хиннай цо нанна, массаза а ше цунгара доахеш хинна ахча хӀана лац, яхаш.

Суде гучадаьлар 5—6 шу долга воӀо нанна етта, бакъда Анастасия Николаевнас сагага дӀахайташ хиннадац из, эль хеташ. Судо доагӀача тайпара таӀазар дир бехкеволчоа. низагӀа деш дола дарба хьожадир цунна.

Балийца хьадар Алексадр Михайловича ше шийце дага ца воалаш, уйла йолаш дӀадоладаь харцахьарча наькъа тай. хӀаьта шеддар а кхыча тайпара хила йиш яр, нагахьа санна Анастасия Николаевнас шийн хаамахьа де доагӀар даьдаларе, де дезар даьдаларе юхерча лоалахоша, милице отдела участкови инспекторо, цу тайпара бола нах лорабе а кхотабе а декхарийла из вий из.

Дадаев Йоакъапа а лаьрхӀар шийн тайпара долча охцалца белгалъякха ше кхуашвоагӀа ва. Саррахь шийн новкъостаца, менна а волаш, Черноречье Могилевская улицах йолча общежитена юхе автомашинана дӀатӀа а ваха, бахьан доацаш сигналаш етта волавеннав из. цига мел хиннача наьха теркам тӀаозаш шийна.

«Росгалантерея» яхача базера хинай из машинка. Юхаро лаьттаб цун водитель Х. А. Мизикоеви пассажири. Совца, аьнкад цар кагийча нахага, бакъда пожаш геттара чурабаьлпаб, яппараш е болабеннаб. ТӀехкха пассажир хинвача У. А. Батиева (милице болхло хиннав из граждански хӀемаш тӀа а ювхаш) удостоверени дӀа а хьекха, харцахьа леладаьта соцаде аьнкад, цу ханна чӀоагӀа хӀама кхийттай цунна. Харцахьа лийнараши царна тӀаэтта итт гаргга кхы эӀамига саги водителаи Батиевнен етта болабеннаб. Циггача кхъелийлхача поселкови милице болхлоша соцадаьд из турпаӀ. Зовза цхьагалаш санна дӀай-сай бейддаб леташ хиннараш, бакъда халкъа судо доагӀача тайпара таӀазар даьд Дадаев Йоакъапа. Цун нана Дадаева П. М. паччахьалкхенна 200 сом хьадала дезаш я шийн кхийна валанза волча воӀо даь зе бахьан.

Масалаш... Масалаш... ХӀаьта Алиев Мовли Абдурахманович шийн служебни рангага а, моральни гӀулакхага а хьежача массаза а лакха «латта» везаш вар, бакъда цо а цкъа «сакъерда» лаьрхӀа хиннад. Мелла а болаш, кхи цун новкъост Авторханов Кюри Магамедовичи цхьан дийнахьа центральни рынка юхе шоашта ца йовзаш йолча М. З. Джабраиловахи цун маьрах Р. У. Атхадиевахи кхийттаб, тӀабийрзаб царна, бӀеха мотт бийцаб. Р. У. Атхадиев шийн хур-могар даь харцбаьнараш совцабе гӀийртав, бакъда Алиева — Грозненски горисполкоме автомобильни наькъий эксплуатационно-линейни участка начальник волча — массехаза юхьа тӀа бий техаб цунна, вокх юха лата эттав. Шийн доахаш йолча республикански станце водителалла болх беш волча К. М. Авторханова бе мукх къаьгад... Дувца оттадаьча цар гӀулакха юкъе дика характеристикаш я, хулиганаша даь зуламе гӀулакхаш коллективашка дийцад, хӀаьта общественни защитникаша царна кӀезигагӀа таӀазар дар дех судагара.

ХӀанз хов суд яьчарна шоай бехкаш мел доккхий да. Уж хӀамаш дувцаш, хала хет чӀоагӀа, цхьабараш цигъаза бицлуш хилар советски вахара Ӏаьдалаш шоаш массаза а декхаре болга шоай вахаре чу леладе. Цар доккхий зуламаш ду. общественни порядок телхаю, общество лархӀаш, айпаш ду бехк боацача наха.

Хала да теша из шеддар вай хана хул аьлча, социалистически кхетамгара духьъювлаш йола вахара норма а культура а советски сага селла дегӀаенача хана.

Вай дерригаш а декхаре да воашта юкъе хулигански гӀулакхашта моттиг ца яйийта, юстара ца латта царца лоагӀабеча къовсама, из алкха органий гӀулакх лерхӀаш.

М. ФЕДЯНИН,
Заводской райнарсуда вокхагӀа вола судебни исполнитель.

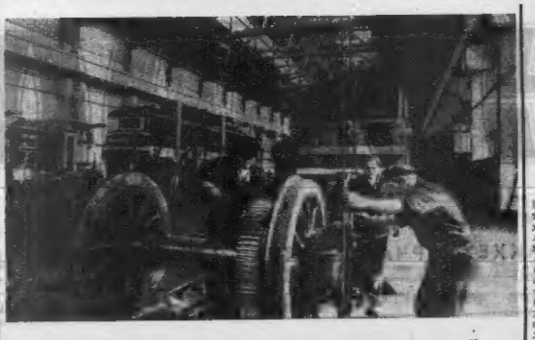

Сийлахь-йоккхача почина традицегӀа

МОСКВА. Коммунистически къахьегама ударникаха цӀи лелаеш дукха хӀаьта ца зонаш 1400 производственник ва Московски машинаькъа «Москва - Сортировочная» яхача локомотивни депо.

Предприяте коллективосете гӀолла вӀаштта шийн квартагагӀа хьалхара моттиг а машинаькъа Министерствай отраслевой профсоюзей хьалхара кара тела ЦӀе байраж а лелаю. Уж толамаш коллективага доахаденнад къахьегамцара коммунистически гӀулакх хадара тӀехьара болам дӀеболабенна 25 шу дизара сийна лерна социалистически кхьа хьалхьегала вахтеи бакъан дохаш. Цу гӀулакха инициаторан бар укхаза Московски машинаькъахой а.

Ер шу доладелча дела дехорча локомотивни бригадаша дӀайигай 6 эзарнел совгӀа беза мукъ тӀабола а йӀаьха составаш йола а поезда. Цар дӀайихьай йоагӀаш йолча нормал совгӀа 6 миллион тоннал тӀех халкъбоахама кир, 7 миллион киловатт-сахьат совгӀа электроэнерги кхоьий.

Депо машиниьськъахоша, Московски предприятей хьалхалаттача коллективаша а санна, дӀайолаяй коммунистически къахьегама ударникий а коллективай а болама 25 шу дизара хетадаь 15 октябре Коммунистически субботник дара инициатива. Дерригаш а цу дийнахьа даькхар алӀан дӀахьожадергда Москве хьалдогӀаргдолча Коталон памятника фонде.

СУРТА ТӀА: электровозашта ремонт еш кердача цехе. Хьахарча хакмо — коммунистически къахьегама ударникаш, слесараш-ремонтникаш (аьрдехьара аьттехьа) комсомолец Александр Киселев, коммунист Н. Н. Чуприков, М. С. Ремнов болх беш ба.

В. СОБОЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Коталон памятник

Москве Поклонная гора оалача моттиге хьалдергда 1941—1945 шерашка хиннача Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа советски халкъо яьккхача Коталон памятники а Сийлен зал а йолаш йола Сийлахь-боккхача Даймехка тӀема Музей.

Ансамбло дӀадоллийтаргдац фоппизнадарча къовсаме вай халкъо гойта лергдоаца денал.

Комплекса проект оттаьй Социалистически Къахьегама Турпала, Ленински преме лаурята Н. В. Томске кулгалдеш йолча художникий архитекторийи группо.

СУРТА ТӀА: иштта хургья советски халкъо Сийлахь - боккхача Даймехка тӀем тӀа гойтача денала монумент.

В. ВЕЛИКТАНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

• САГ ШИЙ КХЕЛА ДА ВА

ИЙРЧАЧА ГӀУЛАКХАШЦА — ЛИРА КЪОВСАМ

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумо Ӏалаьмате бехктокхаме декхараш хьалхашка оттадаьд моттигерча партийни организацешта. Цун соцамо дӀадех интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балар деңца эргадоахаш кхы тӀа а тоадар.

Цу гӀулакха даим йоакхо ещ я Шалински районера партийни организацеш. Коммунисташа дукха болх бу районе баха вай мехкарча дукхача къамий викалаш вӀашкаоазаш, цар барт-цхьоагӀо чӀоагӀъеш.

Ӏалаьмате Ӏынерза доттагӀал тоссаденнад района къахьегамхой Украина Херсонски областа Ивановски районе бахача нахаца, вай республика Гудермесски, Къулабеседа - ХӀирий АСССР, Дигорски районий къахьегамхоща. ДоттагӀий каст-каста вӀашагӀкхет шоай дагардар дувц, камаьрша евь балха опыт, эшшача гӀо ду.

Толамашта уллув кхоачамбоацараш а да идеологически балха тӀа. Шалински районе дукха нах ба бусалба дин хьаллувцаш. Парте райкомо, юххьанцарча партийни организацеша нах дина Ӏоткъама кӀалхарбахар духьа беш бола болх лерттӀа пайда луш бац. Массе формех пайда эцаш, керда методаш лохаш, кӀоарга чулоацам болаш бац атеистически болх, цул совгӀа дептара - дега леррагӀа дӀахьоц. ХӀаьта цхьайолча хана из болх дино есарал бигача наха юкъе а бац. Ниттача хьалашка чӀоагӀа сапаргӀата хет дина керте латтараштa. Районе дина 12 формирования я, мурдий 40 тоаба юкъе а йоагӀаш, церна керте латт динах тешача наха юкъе шиш бола 52 саг. Района массехь юрта хьадийллад маьждигаш, цига ух эзар совгӀа саг. ХӀаьта а моттигаш нийсъеннай дина культех дола законодательство телха а деш Шаьла а Бачи-Юрта а кашамашка, боккъо йоаццаше моллаш, мурдаш гуллуш. Укхаза дийцад бусалба ди наха юкъе шерра боаржабарца, кагий нах мурдий тоабашта юкъеозарца дувзаденна дешаш.

Районе бахача цхьаболча наха хӀанз а хьаллувц ширдаьнна, таханарча вахарца тоаш доаца Ӏаьдалаш. Хар хоададьдаш урдув кӀадара, дукха истий кхувлара, пхьа лехара. Кердача АтагӀа вахача Хаджимурадов Абдулвахьаба шийн йоӀах 1000 сом урдув, кхыйола хӀамаш яийхай. Бакъда, цун кхензар йоӀ йохка. Из уголовни бехктокхаме эзав.

Района партийни организацеш, юртсовета исполкомаш декхарийла я атеистически болх чӀоагӀбе. Цу хьакъехьа бизза пайда эца беза цӀагӀарча лекторех, культурно-просветительни учреждених, оарцагӀбаха беза пропагандисташ, агитатораш. Наха болча беса бовзийта беза «сутла нах» да тхо яха моллаш, мурдаш, нахалдаха деза цар леладу ийрча гӀулакхаш. Вешта аьлча, цӀенхаштта къовсам лоаттабе беза сийрда кхоане хьалъе новкъарле еварца.

М. ЭПЕНДИЕВ,
Шалински районни газета болхло.

ХАЛКЪА ТӀАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

СИХХА ДӀАДАХА ДЕЗА ЦӀЕНХАШТТАРА КХОАЧАМБОАЦАРАШ

[illegible] Грозненски пассажирски транспорто мишта болх бу тӀахьожаш хилар Нохч-ГӀалгӀай АССР халкъа тӀахьожама комитет Нохч - ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета [illegible] депутатий Грозненски городской Советаца цхьана. [illegible] де бахаш бола дукха нах пассажирски транспорта летаьаш хилар нийса долга. Транспортниккий бехкагӀа дукха балха ха йоаю болхлоша хаинахьа балха дӀа ца кхоачаш, из чӀоагӀа Ӏатакъ городерча предприятеша, учрежденеша, организацеша беча балха.

Технически даькъе дикача хьала тӀа яц электрически транспорт а. Цо беча балха боагӀача хьисапе тӀахьожам лоаттабац. Пассажирски транспорта предприятей болхлой исполнительни дисциплина э во я, каст-каста рейсаш ца еш юташ моттигаш нийслу, из бахьан долаш графикагӀа лелац пассажирски транспорт, пассажираштa гӀулакх дара культура лоха я.

Нохч - ГӀалгӀай транспортни управлене кулгалхоша (начальника заместителa Татриев), цу управленена чуйоагӀача предприятей кулгалхоша, Грозненска трамвайно - троллейбуски управлене кулгалхоша (начальник Баташов) кӀезига йоакхо ю городера пассажираш дӀалоха кхувлийта тоадаре. Цхьаккхе а пассажирски автотранспортни предприяте кхоачашъяц автобусаш балха араялара коэффициента план. Беттагара-беттага шерагара-шерага дӀа-юха кхувлаш бола пассажираш дукхагӀа хуле а маршруташка лелаш йола автобусаш дукхагӀа хилац.

Городе тоъаш яц легкови таксеш, уж сеца еза моттигаш белгалйоахилга а во вӀаштӀехъдаьнхад. Цу гӀулакха бехке ба пассажирски автотранспорта производственни объединене кулгалхой. Таксеш балха араялар коэффициент 1981 шера 0,724 хиннаяле, укх шера хьалхарча ах шера 0,641-нега кхоачаш лохъеннай из. Таксей водителаша каст-каста телхаю пассажираштa гӀулакх дара боъъонаш, цар совлен ахчаш доах пассажирашкара. Халкъа тӀахьожамхой хьежача шийтта таксех цхьайттане водителаша пассажирашкара доагӀачул совгӀа даьккхар хилар 30 кепигагара кхаь сомага кхачалца дола ахча.

1974 шера транспортни управлене вӀашагӀъелача центральни диспетчерски станце хӀинзалца хьадаь хӀама дац пассажирски автотранспорто бахача наха деш дола гӀулакх тоадара. ЧӀоагӀа мала лел автобусаша беча балха тӀахьожам лоаттабара йола «Нальмас» яха автоматизированни система балха юкъеяхулилга.

Во болх бу электрически транспорто а. Контактни сеть йохаш дукха моттигаш нийслу, эсала болх бу аварийно - технически службо, дика яц вагонашта еш йола ремонт а. Укх шера къаьстта дукха моттигаш нийсъеннай трамвайши троллейбусаши юха депо чуухаш.

Транспортни предприятеша телхаю пассажирски автотранспорт балха араювлийтара график. Каст-каста моттигаш нийслу еха автобусаш, трамвайш, троллейбусаш балха араювлийташ, салонашка бӀеха йолаш... Масала, укх шера июль бетта цхьан дийнахьа балха араьннача 28 троллейбусах кхойтта 14 минутагара 2 сахьатага кхоачаш тӀехьайиса араьлар. царех цхьайттане тӀа йоацаш яр микрофонаш. Грозненски № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприятера балха араьннача 99 автобусах 36-не тӀа болх беш яцар спидометраш. путевой листаш тӀа яьй яхаш дӀаязъаь хинна километраш кховэткъа эзарнега кхоачаш яр. Учет леладац балха араьннача автомобильни а электрически а транспорте. масала, ГПАП-1 контрольни журналашка хьалхьаь [illegible] нийне цхьан ханна шин маршрутах болх беш я аьнна номераш 00—31, 90—53 йола автобусаш дӀаязъяь хилар, хӀаьта номер 00—40 [illegible] аьнна дӀаязъяьар йиъ рейс. [illegible] троллейбуски управлене а.

Юкъарча транспорта беча балха тӀахьожам лоаттабелга а эсала да. Цхьанкха шера а комплектовани яьяц контролерий штаташта, дукхьал пассажираш билеташ доацаш ца лелийтара мара кхы цар тӀахьожам лоаттабац. Уж хьежац маршруташка араьннача транспорто беча балхага, уж графиках лелий е лелац, - водителаша шоай декхараш мишта кхоачашду. Грозненски № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприяте 48 контролера метта бола беш вар 9—10 саг мара, автоколонна-1572 бархӀ контролера метта кхоъ мара вац болх беш.

Городской маршруташка расписанех автобусаш, трамвайш, троллейбусаш лелийта гӀерта езача городерча транспортни предприятеша хаддаза харцахьа отчеташ тел транспорта беча балха йоагӀачул дукхагӀа рейсаш яьй яхаш дӀаладу водителашта, график телхаяц яхаш дӀаладу. Уж кхоачамбоацараш да трамвайшеи троллейбусашеи деча балхаш тӀа а.

ЙоагӀачул дикка дукхагӀа доагора - смазочни материалаш йоаеш, легкови автомобилий цӀена чархаш балакса тӀера дӀа а йоахаш списани еш, запасни оатхалеш йоаеш цӀенхашттара кхоачамбоацараш нийсденнад ЧИТУ предприятешка, цхьоалагӀчеи пхелагӀчеи автотранспортни предприятешка, пассажирски автотранспортни объединене мичара денад а ца хоаш доагӀачул дукхагӀа доагор долаш моттигаш гучаьннад. Транспортни управлена предприятешка дукха балла из эхьа йоаю. 1983 шера хьалхарча ах шера укхаза зэхьа йоаяь балха ха 44174 сага-ди хилар. Из бахьан долаш йоагӀача ханал дукхагӀа болх бир транспортникаша 435 эзар сахьата.

Нохч - ГӀалгӀай транспортни управленеи Грозненски трамвайно - троллейбусни управленеи кулгалхоша де дезараш даьдац директивни органаша дӀадехараш дизза кхоачаш а деш. юкъарча транспорто беш бола болх тоабара, пассажираштa гӀулакх дара культура лакхъяра, эсала балхаш ду социалистически къахьегама дисциплина чӀоагӀъяра, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета Соцам кхоачашбера тӀехьа а.

Городской пассажирски автотранспорто во болх беш хилар Нохч-ГӀалгӀай транспортни управлене начальника заместителa Х. В. Татриевна дӀа а хайта, уж цӀенхашттара кхоачамбоацараш дӀадехара цо де дезараш ца дой из бехктокхаме эзаргволга дӀадайтад.

Грозненски № 1 йолча пассажирски автотранспортни предприяте ца тоъаш хинна доагора - смазочни материалаш бехкечун чотагӀа юхаметтаоттаьй, хӀаьта сов хинна материалаш дӀаяхийтай, материальни даькъе бехктокхаме хинна саг балхара мукъавалийтав.

Городской электрически транспорта беш бола болх тоабара де дезар ца дарах, пассажираштa гӀулакх делга во хиларах, штатно-финансови дисциплина телхаярах Грозненски трамвайно-троллейбусни управлене начальника А. Э. Баташовна строги выговор яьй. Штатно-финансови дисциплина телхаяеш, Ӏаьдала зе дарах цувгера хьадаьккхад цхьан бетта цо эцаш хинна 200 сом алапи.

Болх тоалуш латт

Ийслагӏча а иттлагӀча а пятилеткашна юкъе яржача социалистически яхье районе а тха боахаме л хаддаза хьалхара моттигаш йоахаш хьайхай шоллагӀча ферма коллектив. Дика къахьийгар карарча пятилетка хьалхарча шера а. Цхьабакъда, соахка кхоачашъе карагӀдаланзар юртбоахама продукци яккхара а ка йохкара а планаш. Бахьан дар хьайбаш лерттӀа Ӏалагара дахара доакъар та тоъар. Цу кхоачамбоацаро дика урок елар тха хьайбаш леладераштa. Паччахьалкхен хьалхашка тӀадиса декхар карарча пятилетка кхоалагӀа шера хьинарерча къахьегамца меттаоттаде соцам бир коллективо. ХӀаьта лаьрхӀар толаме кхоачашдеш хьа а йоагӀа хӀанз. БархӀ бетта план 386 тонн йолаш 1 сентябрь хьатӀакхоачаш Даьхенна 469 тонн шура дӀаелар. Цу гӀулакхо вӀаштӀехьдалийтар шура дӀаялара кхаь квартала план сентябрь бутт юкъбенхоечаш яь якха, лелабеш соахкарчуа 60 етт кӀеангагӀа боллаше а. Дега тоам беш да ферма кхаь доярках шура яккхара хӀанзале шера план кхоачашъяь хилар а.

Ахкарча лагерашка да тха доахан хӀанз. Цхьабакъда, Ӏангара дахара каста чусоцаде дезаш да уж. Цу гӀулакха ма хулла дикагӀа кийчо е гӀертаи къахьегаш я хӀанз ферма ерриге коллектив. Дика Ӏалашдаьд доакъар. Хьайбаш рационага хьежжа кхоабаш Ӏангара дахара тоъам болаш я кийчъяь йол, силос, сенаж, концентраташ. ТӀатеӀӀа тоъсш я хьайбай помещенеш а. Из болх беш лаьрххӀа вӀашагӀъелла тӀешлонхой бригада я. Балха овсарле кхы лоха ца еш дӀахо а хӀанз санна цар къахьеге, лаьрхӀача ханал хьалха ферма помещенеш хьайбаш чусоцдара цар кийчъергхиларах шеко яц.

Ферма коллектива хьокхаваш кхы а лакхагӀа хила мегар производство лакхъе йиш хулийтача торонех берригача хьайбаш леладераша цхьатарра дика пайда эцаш баларе. Доаркаша Шоипова Зарас а, Довлетмурзаева Тумишас, Гандурова Тамарас санна кхычар а шура йоаккхаре, паччахьалкхенна из йоккара хӀанзале кхыметтел шера план кхоачашъе а вӀаштӀехьдаргдар ферма коллектива. ТолашагӀа йолча доярокаша йоккха шура тӀехьашсачар йоккхачул дикка дукхагӀа я. Цу гӀулакхо сагот а дайт. ХӀаьта а из кхоачамбоацар а дӀадаккха хьожаргда. Из гӀулакх чакхдаккхара тӀаерзаьь цхьаша мероприятеш чакхйоахаш я ферме. Шерра дӀаловзийт хьалхалаттача дояркий опыт, хьайбаш лелдара дукхагӀа говзал йолчара из сихагӀа караерзаяра къонагӀа болчарна новкъостал ду. Эргабаьккхаб нах материальнои моральнои белгалбахара болх тоадеш да наькъа балха, салаӀара хьалаш, ферма берригача болхлошта декнад доалахьа дола хьайбаш кхабара доакъар, Ӏай цӀагӀа доатадара лургда дахча, бахьаргбе кӀор. в. кх. дӀ. Цу гӀулакхаца тӀехьарча хана лакхъеш я наьха къахьегама овсарле.

Лакхе цӀераш яьхача толашагӀа болча дояркий хьокхамашта тӀехьа кхера дукха шерра социалистически яхь лаьржей къона болчарна юкъе.

Тха ферма сий дола кхы а цхьа къахьегамхо белгальккха безам ба. Из я Ленина ордена кавалер. Ӏаьсий леладеш йола Арсенова Арубина. Тха боахаме меттел, ерригача районе а яц Ӏасилгашта цо санна дика довл ду саг. Цунгара хьокхам эца беза къонагӀа болчар.

Даьхенна шура дӀаялара шера план 7 ноябрь хьатӀакхоачаш кхоачашъе дош деннад тха ферма коллектива. ЛаьрхӀар чакхдаккхар дукха низ а кхобергбац.

А. ЯНУРСАЕВ,
Ачхой - Мартанско с к и районе «Лермонтовский» совхоза шоалагӀча ферма бригадир.

ТХОГА ЯЗДУ

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХАБУВЛАШ

ХІара шера гІехдина къахьегама толамаш драхаш болх беш хьабоагІа «Куларинский» совхоза хьайбаш лeладераш. Грозненски района хьалхалаттарий мутІаращка а йолаш къахьег цу барттайнача коллективо.

КПСС ЦК майска (1982 ш.) Пленумо тІанийца Кхачан программа кхоачашьяра шоай низ хьнари ца кхоьеш. КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) июньски (1983 ш.) Пленумий решенеша дегаш а айдаь болх беш болча хьайбаш лeладераша шерра социалистически яхь йоаржаяь шоайла, дикагІа віаштІехьдаьккхад доахена гІулакх дар, барт-цхьоагІо чІоагІагІа йолаш эффективнегІа кхоачашду шоай декхараш. Укхаза керттера терко тІаоэ кхоачамболлаш доакъар Іалашдера, зоотехнически служба болх дикагІа віаштІехьбаннхара, доахан дикагІа дебадара, Іаьсий ца доаш деррнгаш а хьалкхедара долча дешанта. Цу хьакхехьа деррига хьокхамаш а тІехдика хилийта віаштІехьдаьннад коллектива. Пачхаьлакхенга шура йоккара барх1 бетта план 9 процент тІехкхоачашьяьй.

ХІара кхоабача Іаттагара 2475 килограммаш кІезнгагІа йоацаш шура яьккхай, е вешта аьлча, план 120 процент кхоачашьяьй. Соалиа цу юкъа хиначунца нийсдича дикка лакхагІа да уж кхоамаш.

Коллективе шерра лелаеча социалистически яхье даим а сайна хьалха латташ хьайоагІа шиъ гІулакхе дика говзанча йола доярка Алимерзаева Майсат. Шиъ группацара хІара кхоабаче Іаттагара 3433 килограмм шура яьккха эттув баьннаб цуи.

Шиъ кешийна дукха тІехьайнсаяц Абакарова Курди а. Цо хІара кхоабача Іаттагара яьккхай 3387 килограмм шура. Шера цар тІаийца хинача декхарел тоъал дукхагІа я из. Иштта шера планаш хІанзале кхоачашьяьй Умарова Сунбата, Исаева Любас, кхычар. Цу толамгІа кхача гарга ба доппкаш Дадаева Ташхо, Султаева Селамат, Шахгираева Язман, кхыбараш.

* * *

Геттара йІейка ха хьатІехкхаьчай Ермоловски элеваторa къахьегамхоашна. Укхаза хаддаза дийнахьа а бус а хьатІеозаш латт шоалагІа чужаш йола хьажкІаш. Цхьаннена тІехьа шолагІа а йолаш пахаддаш хьатІауха хьажкІаш яхьаш йоагІа машинаш геттара сиха йоасса а еш дІаухийт элеватора болхлоша. Цхьа минута зехьа йоаяц укхаза. Машинаш тІера ІойовссаешІе а бункераш чу ІочуЙохийт хьажкІаш, цигара транспортераца дІахьокаю из сушилкаш чу. Доакъара лаьрхІа хьажкІаш чуйохийт барх1 камера йолча сушилкаш чу. Ден-буса 700 тони чакхъяьккха йиш йолча цу сушилкаш чу из йокъаеш лоаттаю 24 сахьата. ХІаьта фуальяка хьажкІаш йокъаяре гІулакх дукха чоалханегІа я бехитокхамегІа а да. 56 сахьата йокъаю уж сушилкаш чу.

ТІехдика кхоачашду шоай декхараш сушилшинцаш болча Магомалиева ХІамсата, Такаева Зарас, кхычар. Ноккъаль лыпа хьажкІаш молотилочни участие дІайоххьийт. Цига къахьегама масал телаш ба производства ветеран Агнаев Константин, болхлой Люба Башаи Арсанова Малнкаи. Укхазара фуальяка хьажкІаш сепараторни отделене гІолен тІаккха тайп-тайпара операцеш кхоачашъеча калибровочни цеха гІолен чакх а яьхе галепчу а ехне лоаттара силадаппа дІайохийт. ХІара дийнахьа цишпа норма кхоачашъеш болх бу укхаза къахьегаме хьалхьаттача Бачарова Занас, Цуева Айзана, Эльбердова Любас, лаборанткапа Магомедова Хьавас, Даниева Лейлас, кхычар. Элеватора болх дукхагІдолча даькъе тийша ба слесарийналадчикий къахьегамах. Дукха да слесараша Олниев ШахІида, Азимов Лемас кхоачашде делар. Цар надай хьнаре къахьегарах тІехдика болх беш я царна тІечІоагІъль техника, дика дІадода хьажкІаш йоккъа а яь кийчъль дІаоттаяра гІулакх.

Лакха дикал йола хьажкІаш Ермоловски элеваторе чьаккухьийтараш ба «Гехинский», «Кулаpинский» совхозий кхаш лeладераш. ХІанзлехьа элеваторе хьакхьчай 4,5 эзарнел совгІа тони хьажкІаш, цу даькъе 1300 тони совгІа фуальяраш а болаш. Шеко яц элеватора коллективо шоай декхараш дизза кхоачашдергхиларах.

Я. ЦУЕВ.

Кагарча шерара ялат чуэцача къаьстта дика къахьегама толамаш даха карагІдаьннад Надтеречни района кхаш лeладерий. КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота района елар дукха тІехьа дар цар баьча баллах а. Шоай доккха даакъа юкъедиххьад района даьхача толамашта цигъе «Гвардейский» яхача совхоза механизатораша а.

ХІара дийнахьа цаІи аки норма кхоачашъеш болх беш хьабоагІа цу боахаме социалистически яхье хьалха латта трактористаш Агамерзаев ШаІараний Асиев Расули. Дукхача шерашка къахьегаш ба уж совхозе, шийнена деннад пачхаьлакхен деза совгІаташ. Къахьегама Сийлен III-ча степена орден лелаер ва ШаІарани, хІаьта Расула наьха тІа лепаш я «Знак Почета» яха ордени «За освоение целинных земель» яха медали.

СУРТАШ ТІА: Агамерзаев ШаІараний Асиев Расули (аьттехьарвар).

З. БАТЧАЕВА сурташ.

ЧКЪАЬРАШТА МЕТТЕЛ—ГІОД

Шерагара шу ме доала хиш декха лаьттаці дукхагІа хул вай республике, дикагІа хьуинъ цудухьа коисаш, сом, баьцадаараш. Кхашка хиш дІадекъаш дола доккхий а зІамига а канлаш ца хилча боггІача тайпара дегІаба йиш яц тахенара юрта боахам. Юртбоахама продукци керттера кийчъераш а хиина дІаеттай хьалхагІа дукха йокъал йолаш хиина Нохч-ГІалгІайчен районаш лерттІа ирригаци яр бахьан долаш.

Бакъда, медала сайна, шн оагІуа я ирригаце а. Долаш латтача хиш чура, Іамашнара дулл кхашка хий, вешта аьлча, чкъьрий долча водоемаш чура. Хоаш да хий кІезнгагІа ме хула, цу чу чкъьрий а кІезнгагІа хулилга. Плотинашца дІадийкъад хиш хьоарсемаш, дІакъайлад Іов тассара миллионаш шерашка чкъьрий яха навкъаш. Из бахьан долаш холуш кІезигденнад Іов тасса ухача чкъьрий дукха тайпаш. Къаьстта каспийски бассейне. Масала, дуца мегаргда севрюга, лосось, осетр шІи хеза бола каспийски сельдь-залом, кхыча тайпай чкъьрий. Белггалара компенсацеш, бахьан ду СССР хиш боахама министерствас чкъьрий кхоачамашта хула зе ма мотта кІезигдара — плотинайл лохкьа хьалью хано дІадехачунга хьежжа йола чкъьрий кхеду заводаш. Іов тассара долха чкъьрий плотинка гол а теха дІагІоргдола лаьрхкІа йола рыбоходаш хьалью. Каргински яхача станица уллув хьал а ль вай республике болх бе йолаеннай осетрово - шемайчни завод. Тийркан Шолжен хиш тІа яьча плотинаша Іов тассара чкъьрий дІададхийта йиш ца хилар бахьан долаш осетровни чкъьрилгаш кхеоторо хилийта лаьрхІа яьй из завод.

Керттерча даькъе севрюга а болаш осетрови чкъьрий терски Іула доккхагІдола даакъа хІанз а кхоеду додача хиш лакхаленашнахьа а ухаш цига шоай Іов тасса. Кхуш доагІа чкъьрилгаш лодача хица Іодолх лохе фордагахьа, шоаш даим хургдолча моттигашкахьа. ДІаухаргда дукха шераш, дукхадараш доврігда лазарех е хи чу гІолла лелача ихы сарлове хІана юача -сакхарех. ХІаьта дийна дисараш шоай тайпа дІахо дебадара дукха юха а шоай хи чу Іов тасса ухарда. Даим а цар дьшиан та - ноаношта тІалаьтта ихерам тІалаттаргба царна а. Бакъда, цхьанха цхьа ихерам а ба царна тІаккхеташ. Из хьанхелар саг ше ва: хиш сецаду сооруженеш чу а даха хиш декхача кхашка чкъьрий довр. ха дІальцабаьккхача хиш тІехьагІа органически удобренеш а хиина. «Предприятей хьашташ кхоачашдаран лаьттаьшта хиш декхаран чкъьрий боахама водоемаш чура хий эца бокъо яц чкъьрий лорадеча органашца цхьана беллхьаьха чкъьрий водозаборни устройстваш чу дусаргдоаца лаьрхІа йола приспособленеш оттанецеь йоах чкъьрий кхоачамаш лорадара йолча Положене 12-ча статья тІа. 1958 шера юкъейоалайнча деза цу статьях каст-каста хам ца беш хьайоагІа НГІАССР хиш боахама Министерство. Тийрка тІа чкъьрий лорададу сооруженеш ни Наурски Шелковской районашка хий дІаозача моттигашка. Йоацаш я уж «Аргунский» яхача гидроузале а. Эссам Шолжен хиш тІера дІайолалуча (Троицко - Орджоникидзевски, Троицко-Садови, Ассаа Шолжа, Самашкински) каналашка а, кхычахьа. Цу системех пайда эцача организацеий кулгалхоашта дукхаза а ихчан штрафаш яьй чкъьрий лорадеча органаша, бакъда, нох хІанзалцe хьахиина пайда бац. ХІара шера юха а юха а етта эзаш хул уж. Республика хиш боахама Министерствана хета хургда Іалам лоралер дош доацар да аьнна. Цудухьа мегагІа хургдолча 1990 шера ергйолаш барх1 цар чкъьрий лорадара объекташ. ХІаьта тахан біаьш зорраш е кийсагІа вычаа боккхача махке долча а дукха махке доацача а тайпай миллионаш катий чкъьрилгаш доаш латт хиш декхача системаш чу а ухаш.

Министерства цхьабочa гІулакхерча наха цу гІулакхах дош ца хетарах хула зе бокъоица долча тайпара лархІа хала да. Бакъда, хийцца ала йиш йолаш да миллионаш сомий пачхьалакхен ахчан махьи йола чкъьрий кхеду заводаш цхьаккха пайда ца луш болх беш я аьнна. хІана аьлча, кхоччар кхаьчача цар продукци йое кхашкара удобренеш а хулаш, вай истола тІера чам бола даар хила дезача метта. ХІаьта чкъьрара метта хула зе дизза тохаргдар малие?

Г. ЩЕРБАКОВ,
«Запкаспрыбвод» яхача Нохч - ГІалгІайчен инспекце чкъьрий лорадара участкови госинспектор.

ХАННАХЬА ДІАДУВРГДА ГУРАХЬА ДУВ ЯЛАТ

Гурахьа дуача ялатий дика тьувнаьм кхебаьб укх шера Назрановски района кхаш лeладераша. Юкъера лаьрхІача кІара гектара тІера 21 центнер кІа чуийцад, кІаьта «Назрановский» совхозе—23 центнер, «Маяк» совхозе — 22 центнер. Шоаза дукхагІа гурахьа дуа ялаташ пачхаьлакхенна чуденнад района боахамаша, е вешта аьлча, план 3000 тонн йолча дІачуденнер 6180 тонн ялат да.

ХьатІадоагІача шерара тьуекъам а иштта лакха хилийтера дика кийчо ел районе гурахьа дув ялаташ дІадера, эррига агротехнически мероприятеш шиъ заннатьа а дика чакхьяьккхаь. 8778 гектара тІа, цу даькъе фуна лаьрхІа 8480 гектара тІа а дуеш, дІаде деза района боахамий гурахьа дІадуеш дола ялат. Соахкерчул 1132 гектар дукхагІа хул из дІадера дола кхаш. ХІанзе кийчдаьд гурахьа дув ялат дІадера 5830 гектар кхаш, е планегІа довгІача 65 процент дераш. Ялат дІадера лаьтта кийчдаь боала гарга кхевчаб «Знаменский», «Маяк» совхозий кхаш лeладераш.

Гурахьа дув ялат дІадераl доагьаре лаьрхІа хьажкІаш кхеталча, коаргонний, шерара свеклаш, кьайела юрт боахаме культураш кхелча кхешка. Ерригача совхозашка хишкна боарама кийчъьяй фосфатни удобренеш. Района боахамаш дизза Іалашдаьь цьоналгІчан шоллагІчан классагІа дІадера стандартагІа долча фуца. Кийча а гурахьа дув ялат дІаде доладара беллаьккха техника а.

Укх шерара гуйрен йокъал йоккха хилар ларде а дуеша специалисташа лерх1 хьалха 5—6 сантиметр кІоарга дуеш хиина фу кІанз кІезигга кІоаргагІа, 7—8 сантиметрга кхоачаш дІаде.

Гурахьа дув ялаташ дІадуврга, 10—15 килограмм фосфатни удобренеш а тоссаш, радкови хьисапе, тІехьагІа катокашца лаьтта дІашавр а деш.

Ялат дІадера пайдена йола хе хьатІакхоачаш а, тха районе из лерх1 25-сентябрера дениз 5-10 октябрга кхачацa, кхашка цхьатарра арайоерга гурахьа дув ялат дІадера йола агрегаташ.

С. САГОВ,
«Ленина цига» яхача Назрановски районни газета болхло.

Оаха яздаьчун лерагІа

«МАЦА ХЬАЕЛЛАРГЬЯ ЯСЛЕШ?»

Укхаш ер 7-ча июле арадаьккхача «Сердало» газета тІа кепатеха Сунженски района Галашке яхача юртарча берий яслей болхлоша дайтача письмо-жалоба лерагІа язъяь хиина корреспонденци. Цу тІа дувцар 1972 шера дениз ше берий яслей заведующи а йолаш болх баьча шерашка Гайтукиева Хьажбийкара Людмилас къахьегама законодательство, финансови дисциплина телхаяь хилларах, наьха гІожа хиина хиларах.

ВІалла а болх беш из хиина нах дІаиз а беш, цар цІеоагІа хьадоагІа аллаеш шиъ яса декхаш хиинад Л. Гайтукиевас.

Корреспонденце тІа дувцар долчча тайпара къоастадар а хуи лерагІа де дезар дар а дийхар газета редакце халагъе депутатий Сунженски райсовета исполкомгара.

Укх денашка цу хьакъехьа дальчох дувцаш жоп деннад редакцига. Цу тІа хаьгъа депутатий Сунженски райсовета исполкома председатела В. Хаверске хоам бу: «Корреспонденце тІа дийцар бакъда. Хулигански гІулакхаш лeладарах Галашка юртарча берий яслей заведующи хиначa Л. Х. Гайтукиевайна Сунженски райсуда халкъе етдо алапех 20 процент яз бетта чу а сецадеш тоалхара балхаш дайта суд а яьй, условно шиъ шера ха а тохаш.

Галашкарча берий яслей товаро - материальни мехаллаш дІа-юха дахара вІашагІ а елла комисси я хІана болх беш. Укх гаргарча денош на болх бе йоладургья берий яслешо».

СИЙ ДОЛА КЪАХЬЕГАМА НИКЪ

ДИКАЧА НАХАХ

Дукха за йоаццаш «Нохч-ГІалгІай АССР-а транспорта заслуженни болхло» яла сийлен цІи елар Ленина орден лелаеча «Грознефть» производствени объединене чуйоагІача Старогрозненски технологически транспорта управленерча водителе Гухаев Магомед Махмудовича. Хьаьнала а хьинаре а къахьегаш цо даьхача толамий лакха мах бар да из.

Из сийдола цІи цунна яла а йоагІаш еие зиларех тешал ду цунца укхаза къахьегаш мел бараша.

— Цхьаккха тайпа декхаргІапат доацаш производственник ва Магомед, — йоах УТТ начальника Хамидов Александр Ивановича. Из иштта зиларех тешал деш дола мелаеш дукха доаладе йиш я. Укх шера БерилагІча мел управленера беррига водителаш соло'аш бар. ЦІаьхха а сиха а водитель эзаш гІулакх нийсделар гараже. Миччера воалаеергва водитель, мала вогІийтаргва, яха зеттар тьаь кашке эттар предприятерча кулгалзоште. Шиъ соло'ача шин ден йола плецеш йохае мела сере тургва, кхаш дувцар цар. Цу хана массане а уйла тІасецар Гухаева. Цунна кхаГарга вакар технологически транспорта управлене начальник ше. Старогрозненски буруга тохаре болий управленерча гаьнна йоаккхаш йолча скважине сиха мел а аппаратуре а дІакхоачае эзилга дІахайтар кулгалхочо Магомед Махмудовича. Из ца дича бурув тохачере болх саца тарлуш бар. Веке ваза гІоргва аьнна, — жоп делар Гухаева Магомеда. Цунех доахача диг наче гІулакхех лаьца цхьаькка масал доаладергда вай. Цунца цхьана болх беш бола водителаш балхара баьнна гаражe хьачухкхьачача сиха шоай машинаш дІа а оттаь цІабоалх. Цхьабакъда, Магомед Мухмудовеч мел ше кІаьдвенна вале а тІахьависса балхара гаражe хьаккхьачвале, боккъонца шиъ машинах тоха дезача кулг таза, из кийчъяь дІаоттаь мере цІаводац.

ГуркегІа, Астрахане, Армене, Ставрополе, кхычахьа бурув тохаш ба вай республикера буруедаттараш. Цу цІераш хьаьча моттигех цхьаккхазац Гухаев Магомеда автомашина цо кхоачаш. Цхьан цІеьраска дийнахьа гаьнна рейсагІа а хиина цІенхьечар из. Цун машина тоав эзаш яр. Дукха нехькъагІа яийнна кІаьдвенна, гІоерал дийна вар водитель. Из эйнача УТТ начальника Александр Ивановича ала цунга:

— ЦІа а вахе Іа салаІа, соге подшипникаш хьа а яла, аз хьа воша Усайс (из а шофер ва) церцагІа а хьахьа тоаь кийча хулийтаргья хьа машина. Цхьабакъде, Магомед цу къамельага ла а дийгІа цІеча вахензар. Ма летта шиъ автомашина тоаь дІаоттаь аьлла мара салаІа цІавахензар из...

Барашха цкайна зІамига саг вар Гухаев Магомед Старогрозненски технологически транспорта управлене балха веалла хане. Тхьо шу гаргга тха я из цьан предприяте къахьегаш воле. Хеннга дилача из йоаккха юкъ яц. Цхьабакъда, хьинера къахьегаш хьакъенача цунна цу шерашка карагІдийнна дика гІулакхаш чот я вергвоацаш дукха да. Ше болх беш волашехьа аьттошколе деша ухар, кІоаргагІа йоввзар водителеа говзал. ХІанз цхьоалагІча классе водитель ва из.

Нохч - ГІалгІайчен мехкдаьтта промышленноста 90 шу дузача денна сийленца нахъебазара доккхий декхараш тІа а ийца, шерра социалистически яхь йоаржаяь технологически транспорта управленерча водителаша. Даим цу яхье хьалхе латташ хьаьоагІарех ва Гухаев Магомед. Шийна енна йола задани кхоачашьяр, йиллача хена кхача безача мухь дІакхачайтар шиъ сийлен декхар лоархІ цо.

Шиъ декхараш массаза цІенен дизза кхоачашдаран совгІа, шиъ ноквъосташнара а доагІаш дар хьадехаш оамал а Гухаев Магомеда. Балха тІа агто лехарашца къахьегамен производствени дисциплина тохаерашца лира хьовсам лоаттабу цо. ХІаьта хьаннала къахьегаш воччуи уйпув дІа а этта, цунна эшаш доле гІо-ноквъостей деш оамал а цун.

Ер шу доладеча дениз Старогрозненски технологически транспорта управлене водителаша дІа-юха дизза хелкъа боахаме моаьхеш 70 эзар тони да, церех барх1 эзар тони дераш планел совгІа дІачоаха а ньош «Нефтяник» яхача совхоза цар кийчъяь 45 тони йол. Уж толамаш доакача хадденза социалистически яхье хьалха я латташ дизза девкъа лаьцад Гухаев Магомеда. Сий долаш ба цун къахьегама никъ.

А. ТИЩЕНКО.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Дикача къахьегама толамашца накъайоагІа СССР Конституце Денга «Южэнергохимзащита» яхача специализировании управлене Кавказски участка коллектив. 26 сентябре кхоачашьяьй цо деррига технико - экономически хьокхамий нийс бетта план. Бутт боалехьа цар кхи а хьалергІа 5 эзар сома мехьа гарга балхаш. Мукхдаарах оборудовани лораеш дукха балхаш даьд коллективо вІашагІъехьача Грозненски ТЭЦ-а № 3 йолча электростанце. Дагестанерча полиграфически машинаш еча заводе, Саратовски областерча Балановски атомни электростанце, кхычахьа.

«ХІара балха дийнахьа дисциплина тІехдикен хьадер дукхагІеи хилийта!» яхача девизагІа шерра яьржача яхье коллективе хьалха а латташ болх беш хьабоагІа кислотоупорщикаш В. Ефимов, А. Жданович, С. Ахаев, мастер В. Еххиев, дукха кхыбараш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

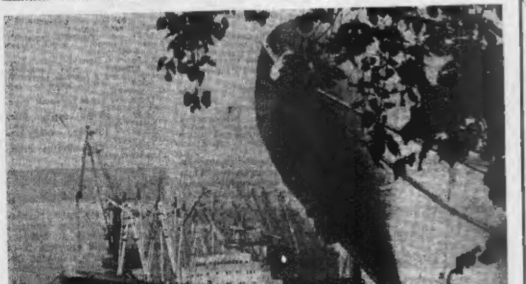

Калининградах ала бокъо я йолаш оал вай мехка малхбузехьара форпост аьле. Цу городо сий а деш дагакхоаб лаьтта машар хилийтара тІехьа шоай сийнеш дІадениа советски тІемахой.

Сийлахь - боккха Даймехка тІом хинначул тІехьагІа Калининград юха керда хьал а ль дІэоттайр. Из хоьъеш я хІанз керда микрорайонаш, культура дворецаш, кинотеатраш, спорта Дворец.

Калининграда предприятей продукци беррагача мехка а йоаза я. Уж я — БАМе а горно - оахкаьний предприятешка а болх беш йола вагонаш - самосвалаш, подъемни кранаш, электропогрузчикаш, тІехдика кахат, магистральни газопроводашта управлени яра йола тайп-тайпара автоматически системаш, бе-бе йола чкъьрий продукци.

Калининградски доквераша дІаболлабаь вокхьа тІаботтара - боссабара деррагача балхашта комплексни механизаци яра тІехьара болий.

СУРТА ТІА: вай мехка эгара а йоккхагІчарех йола Калининградски торгови порт. Дунен дукхача а порташ кара кир укхаза хьа а кхоач, укхазара дІа а ухийт.

Г. КАЛАЧЬЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Планаши карогІдаьннараши

СИБАРЕГІЕН КЕРДА ЭНЕРГЕТИЧЕСКИ ГИГАНТ

Отталий СиберегІа хьалъеча 6 миллион кет низал болча Среднеенисейски ГЭС технико - экономически обоснована. «Гидропроект» институто кхача организацеша даакъа а лоацаш ю гидроузланите хий латтаргдолча зованеи проектированн.

Енисейн Ангаран яхача сибирски долхача хиний гидроэнергетически ресурсаш планомерно нараерзар хІадоладаьд 50-ча шерашка. Енисей тІа я вай мехка болх беш ярашта юкъе эгара низ болашагІа йола Красноярски ГЭС (6 миллион киловатт), хІаьта Ангара тІа я, кхаь гидростанцех латта каскад (Иркутски — 660 эзар квт, Усть - Илимске — 3,8 миллион квт, Братски — 4,5 миллион квт). Царех хиннай территориально - производствени комплексашта формировани яра йола ядро.

ХІанз Енисей тІа хьалъеш латт Саяно - Шушенски ГЭС (6,4 миллион квт), хІаьта Ангара тІа — Богучански (3 миллион квт). ХІанз аргІа кхаьчий Юкъера Енисейн Лохера Ангаран нарадерзадара балхашна. Укхази я гидроэнергетически потенциалал совгІа йоккхий минерально - бийдалеи хьунен ресурсаш а. Район дегІаахара аьттув болаш хІамада тІайоагІаш коммуникацеш хилар: ха никъ, машиник, автомобильни никъ.

Компаексни - планечени йолаш объект я хІанз проект оттаеш йола Среднеенисейски гидроузел. Йоккха ГЭС — даретІча электроэнергехьаст — хургья Юкъерча Енисейн Лохерчи Ангаран районе территориально-производствени комплекс дегІаахара база. Гидроузел хьальяро йиш кулийтаргья хий латтаргдолча моттигашкарча майда тІа кІоарсача хи тІа гІолла бода транспортни никъ билла. хІаьта иштта, яз къаьстта лоархІаме а да хи кІал тархеш хилар бахьан долаш хІанз тІехацча Ангаранен цунах хьадетталуче хиитеи. Гидроуала гІирсашна гІолла гІоргья Енисейна тІехьаьла автодорожни машинаькъея переходаш. цо дІадоладергда Енисейн Ангаран лаьттехьарча йисташара транспортни коммуникацеш вІегІайсалаега. Среднеенисейски ГЭС хьалъяра йола эцаргйолча бахах пайда эцарг ба территориально - производствени комплекс хьальяра.

Гидроуала керттерча гІирсашта юкъе йоза гидроэлектростанце, хий чуловза бетонни плотина, ха тІара транспортни гІирсаш лаьттан плотина, дамба.

Гидроуала створ Ангара фордах дІахкетача моттигал доаагІча. Енисей готлучча моттиге я. Цу районе 1350—1600 метр шера да хьоарсам. Юкъера лаьрхІача дукхача шерашка гидроузала створе гІолла тІехдувла хий 250 кубически километр да. секунда еш йола хи расход 7900 кубически метр. Лакхерчен лохерчен бьефа боамаш юкъ дахар 45—54 метрага а охкачагаур—54 метрага кхоачаш хургда, гидроузле гІолла чакхдувлача хи расходага хьежна.

Среднеенисейски ГЭС 6 миллион кВт низала лаьрхІа я, перепевтине 7—7,5 миллион кВт кхоачаш лаккбе торо а йолаш. Юкъера лаьрхІача шера цо хьабу электроэнерги 31 миллиард кВт кхоачаргба. ГЭС здане оттае лаьрхІад хьалхарча юкъа хІаране 375 эзар квт электроэнерги лургбола 16 агрегат. Оттае лаьрхІад диаметр 10 метр йола поворотнолопостни тайпара йола болх бу чарх а йолаш йола турбина.

Хий дІадохийташ йола бетонни плотина я лоя дашача а чІоагІа догІаш делхача а хана кхаьтахьа Іаьржача хий расход е лаьрхІа. Цув максимально чакхдалийта йиш йола хий — 31400 кубометр секунда. Плотина 230 метр йІаьха я, лакхал я 75 метр, шера — 58 метр.

Хий-транспортни сооруженеш гидроузле гІолла кемаш Іо а хьал а чакхдувлайта лаьрхІа я. хІаьта иштта плотинаш а яь йола хьу хий лоаттадеча моттигера бьефе ялийта а. Ук шиъ лагІа долаш я, вешта аьлча къьерча кавало йийкъача шиъ шлюзаш латт. ГІирсаш шиъ тай долаш да шлюза хІара лагІа ши камера я, цига гІолла шлюзоваться де йиш я кемайи плотийа цхьан хаина, цхьан лостамагІа а дукхьдукхьача оагІорахьа а.

Цифраша гІо дергда Енисейна тІа хьалъе йолаергйолча гІшилоний масштаб мел хургья ха. Де дезаргдола деррига лаьттаннцара балхаш 70 миллион кубически метр совгІа да, хІаьта бетонни аьшкабетонни дараш — 3,7 миллион кубометр. Смонтировать де деза металлоконструкцейи механически оборудоваиен 88 эзар тони, гидросиловой оборудоване — 55 эзар тони.

Хий чухецаргдолча зонера ара а яьха кхычахьа хьалъергья промышленни юртбоахамен объекташ, нах чубаха цІеноа. Аьпнача тІатохаргда вай. хий чухецаргдолча моттиге 59 эзар гектар оаха лаьтта хилар. Юртбоахама производство йиза меттаоттаргья пайда ца эцаш дада керда лаьтташ дІа а дева.

Хий лоаттадергдолча моттигера хьу хьоккаргъа. Товарни дахчан боарам 19 миллион кубометраш кхоач цу зоне, хІаьта цунах йоалаваъ дача шиъ дакъа дайчинa хау а я.

Евгений СМИРНОВ,
«Гидропроект» института керттерча инженера заместитель, Среднеенисейски ГЭС проекта керттера инженер.

Поццуоли яхача, Неапола гаьна йоацаш уллача, городерча 18.000 саго цу города гонахьа техача [illegible] бийсаш йоах. Цар шоай цIеношкара арабовла бийзаб цу районе ца тувш хьайоагIа сейсмически активность бахьан долаш. Сеца ха а йоацаш лаьттаеш кIалхара еттача чкигаша сиггIарбаьхаб 1980 шера ноябрь бетта цу городе чIоагIа мохк агар дагадоагIаш бола уж нах. Цу хана 300 саг вийр, хIаьта 200000 тхов-кIайле йоацаш висар.

Сона ноябрь бетта чIоагIа мохк а агаш сейсмически активность йолаелча денз Везуви босарча сейсмически станце дIаязъяьй лаьттана кIалхара 2000-за теха чиаг. Городера 120-нел совгIа йола эдаиж нах чубеха йиш йоацаш кхераме хилар дIахайнад.

СУРТА ТIА: Поццуоле бахача наьха чатарий городок.

ЮПИ—ТАСС сурт.

БАА ДАРЕГIА БОЛА КХАЧА

Дега бохам хул. Тэтчера мехка доал деча шерашка британски экономикана а британцашта а тIаьтта ди миштад хийча. Амма из м кхы а пхе шера юхахержай премьер - министра пост дIаьккха а кара а луш (хоржамаш хиннача хана цуьна тIехьа кхаж тессараш массови информаце средствашна хьанхайкабьрел дукха кIезигагIа хиннабале а). Цудухьа кхоана гIулакхаш тоалург хиларга даха дог дац. хIана аьлча тIа-тIа чIоагIагIа талхаш латт уж.

Фактически, Тэтчера керда правительство парламенте хьачуруллушехьа, цига дIаккхайкадир цо обществана эшарашта еш йола ассигнованеш (500 миллион герак) цIаьккха а кIезиглургхилари пачхьалкхен сектора дукха предприятеш йохкаргхилари. Уж шаккхе хIама харжархошта дога а дацар хоржамашта хьалхара кампани лаьттача хана. ТIеххьарча статистически даннеша йоах, мехка латташ я британски экономика хIаланкеш йола деиндустриализаце тенденци. Импорт экспортал сихагIа дегIайоагIа. Из бахан долаш йоккха дефицит хиннеи мехка.

Общественни доалахье йохкилга цIаккха ца хиннача тайпара шерденнал тIеххьарча массехк шера. Халкъа чотах бIаьхий а кулаш, фаьлташна дувцараш санна дола доккхий пайдаш чукхухь спекулянташен банкашен.

Премьер - министра чаккхйоахача цу тайпарча политика, шеко йоацаш, кхы а толхаду экономически гIулакхаш, дукха нах бе болх боацаш бут, цунах гера хьаделга сихдар хул.

Социальни Iалашонна йола расходаш кIезигьари доходий боарам лакхабалари бахьан долаш дукха балха моттигаш карара ирьа инвалидашта. ЛаьрхIа да, бе болх боацаш бусаргба [illegible] эзар саг гаргга бола хьехархой. Унахцlено лорашра йола ассигнованеш 100 миллион герак кIезигъяларо балхах воаккхарга 20 гаргга медицински балхахо. Дукхьала Лондоно тIера йоаккхаргья укх шера субсидена 33 миллион герак. Из бахьан долаш частни лорашка дарба дийта дезача кхоачарга (из хIана де торо ярш) нах. Заявлени йир дукха ха йоацпеш кепайоезол тIа. Англе эггара неха дукхагIа йоезаш йолча больницаех цхьанне консультанта. Социальни Iалашон система е еха йовлаш я.

Доктора Стефан Уоткинса, пачхьалкхен медицински Iалашон дешай специалиста вьлар, торе правительства чаккхйоахача политика эзараш бола английски граждана шоабергба. Асамдарга оулаиаш, дукхагIа хургба шо-шоаща детташ боаш бола нах. ХIаьта госпожа Тэтчер, керда эзараш бола англичанаш бе болх боацаш а буташ. дIахкайкадаьа, бе болх боапараштa йола хIана а гетт тара кIезига йола пособеш, кхы а кIеаигъергхя [illegible]. Цудухьа могаду цо бе болх боапараштa «дарегIа кхача баар».

Беатрис ХАММЕРЛИНГ,
английски журналистка.
(АПН).

Лондон.

+ Дунен халкъашта юкъера заметкаш

ТIЕМА БИЗНЕСИ БЕХКЕ БОАЦЦАШЕ БЕХКЕБАРАШИ

Дукха за йоацпаш дюссельдорфски прокуратура тахка оттадьд, хоьш долча бесса, тIема бизнес делалра бехке волча «Рейнметалл» яхача фирма вуъ балхочушва духьалара «къайлагIа» доархIаш дола гIуланх. «КъайлагIа» яха гриф оттаьй следственни материалаш тIа, хетаргахьа, юшар тIема продукци хилар, бахьан долаш.

КъайлагIа йола информаци вакал яккла бокъо ца хиларо деккарийла ву яз хIема ца дувца. Малхбузен германски суда чиновникаш цу тайпара йолча распоряженешта мутIадьа хила Iамаь а шоай меттеш шоай бага кховбаш а ба. ХIаьта а моттигерча журналистий вIаштIехьдаьннад «Рейнметалла» вуъ балхахо законах доалаш Латински Америке герза экспорт еча юкъе хилара бехке бен хилар ха.

Компане служебни помещенешка чухьаьхиб. Компане кулгалхоша, цунца дувзаденна шоаш цу гIулакхашта духьала хилар дIа а кхайкадаь, залалени кй. бувцаш болча балхахоша делаш долча законю могийташ доаца хIама даь дац яьнна. «Рейнметалла» вяналаша Iаьдалашкара дIадийтад, малхбузенгермански промышленносте «шин духьа кхетае йиш йоацача бокъоний предписанех» гIулакхаш ледале йиш хургIолаш, герза экспорт ира дешах шоаш бокъонца дIаккхетабар.

ХIаьта уж предписанеш-м л а я цхи тайпара кхетае йиш йолаш. Бокъолдар аьлча, экспорта оттадаь доазув дале а, фактически цар йиза бокъо лу тIема концернашта шоай гIулакхаш леладе. Нонсенс?

Из истори кхетадара, дукха ха йоацаш хиннача цхьайолча событешкахьа юхадаха дезаргда.

1978 шера гурахьа Люнебургски эри арерча полигоне, ФРГ къулбаседенгахьарча дакъа тIа, торжественни церемони хилар. Бундесвера луш яр керда артиллерийски йоккхий топаш. «Рейнметалла» яхача дюссельдорфски фирма хьаьльрча «ГН-155» оалача полевой гаубицега хьажа а хьежа самукъадаккха Боннера веннав цига оборона министр. ТIаккха цига управляющи делами волча Франк Бора официальни церемони толха а йий юхагIертано дехар ду министрагара. Дика хургдар, нагахьа санна федеральни правительства герза экспорта оттадаь пхьадола доазош дIадоахаре, аьнна. ТIема гIулакхашта йолча ведомства керто, хоамболлаш моп а ца луш, оал: «ХIана уих сахьате йолаш йола практика хувца лаьрхIа дац тхо».

МалагIа практика яр министра йийцар? Вай йийпа событи хилалехьа хьалхха ФРГ правительства хувцам бар герза экспорт ярах долча закона. Клиентаца переговораш йолалехьа, Iаьдалашкара бокъо еха езаш яр компанеш.

Вiалла дага а ца хиннача тайпара дар цу хувцамах хьахиннар. Шоай къайлагIча бухкамех шерра пайда ийбе болабелар малхбузенгермански предприниметалаш. Из бахьан долаш кхыча мехкашка дIаухийташ дола герз закона хувцам барагIа хIамма а кIезиг ца даларал совгIа, кхьметтел кхы а интенсивнегIа хилар.

Ала дезаш да, герза еш йолча ерригача малхбузенгерманскя экспорта регулировани еш дар 1961 шера 20 апреле арадаьнна «Герза тIахьожам доаттабарах дола закон» цу шера 1 сентябра арадаьнна «Арахьарча торгонлех дола закони дилар». ТIеххьарчун 7-ча графа тIа аьннад, «торгови операцешта доазув оттаде йиш я ФРГ кхерамзлен хьашташ бехьале а халкъаш машарс цхьан дахар хьаллацара а». Цу тайпарча хIара моттигах дола доп ше къаьстта дуйш правительства, пачхьалкхен хьаштешта доннахгIа эе экспорт е бокъо аларо дертда е ца яро дертда а хьожаш.

Оттаь я лишензеш телара хьадда йола порядок. Укхаза эш кхыча мехкашцарча гIулакхий, оборона, боахама министерствай низаш. Нагахь санна цу латIа тIа барт бубенна беце, решени тIазш федеральни канцлера ведомстваи чурча гIулакхий министерстваи вналаш юкъа болаш йолча кхерамзлен дешашта йолча федеральни совето. Процедура човлхане хеталургIолаш я, амма пачхьалкхен аппарата лакхехьарча звеноша шоай нах а болаш йолча тIема концернай йиш я цига тIайиеча решенешта а алияни доаттае. Клетадеш да, шоашта дикагIа хургIолча тайпара.

1971 шера герза экспортах дола закон кIезига-дукха вргадаьнкха тоадьдар, амма хьалха а санна, кхохкам латтача районашка тIема техника йохка мукъа лаца. хIаьта по хьадда юкъера йоаккхар Гаргара Малхбоале — «кхоалагIча дунен» эттара йоккхагIа а эттара хIаизарча ханара а йола рынок. Цхьабакьда, «кхохкама район» яхача деша маIан духь-духьа даша йиш йолаш хиларегIа Iоажал йоакхш берашта йнтаяр хаижара бокъо. Амма царна цуиах кхоачамбацар.

1980 шера апрель бетта «Вельт» яхача газето цар тIара выдержкаш йоалаяь долча къайлагIча тохкамаш тIа кертагIдоахар, герза еча экспорта доазув оттадаь хилар бахьан долаш йоккхий компанеш «е шоай продукци ара ца хецаш сацар, е доазал дехьа дIаяхар» кхерам болеш хилар. «ТIема промышленность, — яздора дIахо, — хьежаш я... герза экспорт ира даьлье тIема предприятеш рентабельни хургIолаш гаранте а луш либерализаци ярга».

Тохкамий автораша доазта дIадаккхаза дарг ца хилара обоснован йора «бундесвера хьашташ» малхбузенгермански герз доазол дехьа «кIеанта дIаухаш хилари» кертагIа а доахаш. Амма эксперташа из выводаш лаьтта хьалаш цхьан тарлуш дацар.

Хоеш долча тайпара, ерригa информаца надала яьккхара гаьна йолча герз Iоадаран дIаккхаран тIахьожам доаттабеш йолча американски Агентства сведенеех, 1966 шерагара 1977 шерага кхаччалца йолча юкъа эггара чIоагIагIа тIаеттаеннай Федеративни Республика шершера еш йола экспорт — 16,8 процент. 1978 шера, гамбургски Iилманхоша Михаэль Бржоскан Герберт Вульфен лерхIача тайпара, ФРГ дIаухийташ дола герз духьашха тIехдаьннад шин миллиард маркал. 70-ча шерашка тIема монополей продукцена яь экспорт пхеза алсамъяьннай — из ехкаяр 10 миллиард марка маьха.

80 шераш доладелча чIоагIа наступлени йолайир концернаша долаш долча а дикка медденнача а пачхьалкхено оттадаьча доазошта духьала.

Цар хийга къа зехьа довзар. 1982 шера бIаьсти Бонне кийчъяь яр герз НАТО чудоагIаш доацача а мехкашка доахка монополей йиш хулийташ йола решени. «Кхохкаш латтача зонашка» герз доахка бокъо ла луш белгалдар дIадаьккхар. Хоадам беш хинна критерешп а аьнна кхайкадьлар «вахара лоархIаме дола арахьара политически хьашташи Федеральни «Республика кхерамзлен хьаштиш».

«Хьайяьй» ФРГ» аьнна клеймо тIа а латташ йола тIема техника дунен итташ долча мехкашка кхоач. Хи кIал гIолла дела ксиаш, танкаш, тIема кхоачаш НАТО мехкашка бехка Iац хIана, уж кхоач планета «дIайдача точнашка», цу дакъе Гаргарча Малхбоале а.

80 шераш доладеннача хана лондонски «Обсервера» араьяхар Гаргарча Малхбоалерча малхбузенгермански йоккхийча сделкаех йолча къайлагIча документий даннеш. Геро Iарга хьожаш йолча Малхбузел керттерча учреждепеша машара проблемаш тохкаш йолча Стокгольмски институтом Лондонерча стратегически тохкамий Дунен халкъашта юкъерча институтом — регистраци яй тIа-тIа совъюлаш латтача Германе Федеративни республиканеп цу герзий мехкашкен юкъерча герзий дакъерча контракташта. Политически довнаш доладелар Саудовски Аравета йохка лаьрхIа хиннача «Леопард-2» яхача танка гонахьа. Цу деша хьакъехьара дискуссеш хIана а латташ я.

Йохка бокъо хьа а кхачалехьа тIема продукци дIаяхьийта вIаштIехьдоаккхаш боахкича хьалийца «Рейнметалла» балхахой, хетаргахьа, чIоагIа раьза боацаш хургба дIаяхьийта лаьрхIа хинна продукци бера а йоаккхаш гучабоваре. Царна тIаьтта хьал кхетаде хала дац. Йовкъа хул, кхычар дукхача пирашка цхьанне а оалаш хIама а доацаш деш латташ дола хIана дадд аьнна доп суде дараш хувцшача гIанда тIа Iоховшар.

Бокъонца хила мегаш хIама да, беррига бехк законах йоаца сделкаш еш боаккхаш гучабаьннача «Рейнметалла» балхахоашта дIа тIа а биллa, из гIулакх царна тIадилла корпорацена керте латтараш бехка кIалхара бахта а. ВIйча бесса дале а, къайлагIа тера дохчар-м оалона духьалара хIама ма дий. Амма хургдац ала йиш йолаш дац цхьаькха хIама а. Суда чиновникаша, къайлагIа да а пхаш, шоай сейфашта цу гIулакх улладелга, йоархI тIа а яьна наха дицдалалва йолча хана «следстви» а дила ещ.

Евгений БОВКУН.
(АПН).

+ «АК!»—американски ракеташта

«БАЬЦЦАРА АИСТ» ТIЕМА ДУХЬАЛА Я

Малхбузен Европа мехкашка американски ракеташ дIаоттаяра дукха нах духьал болча керда формаш гучаювл. Машара маршаш, малхбузеневропейски цхьайола городашн областаши ядерни йоаца зонеш и аьна дIакхайкаделга, тIема духьаларчен ракеташта духьаларчен наха тIема базай наькъаш деккар — из да тахан белгала дар.

«Унита» яхача газета фестивале. Реджо-Эмилия яхача городе сона бIаргадайра американски тIъамаш дола ракеташ Итале дIаоттаяра духьала доаттабеча къонсама цхьаькха цхьа форма дIакхайкаелга. «Гонахьара Iалам лорадара» лиго Комизорча дунен халкъий юкъарча машара лагерцен машар бахьан къовсам доаттабеча къаман координационни комитетацен цхьана керда гIулакх дIадоладьд. Цар вIашагIъеллача «Баьццара аист» яхача кооперативо дIакхайкадьд 112 американски ракета дIаоттае лерхIа Комизорча базана юхе Сицилера лаьтта эцаргда аьнна. Цу кооперативага гIолла безам болча хIаране цхьа квадратни метр лаьтта эца йиш я Комизо базана юхе байча маьха — 10 эзар лирагара дIадоладаь (5 сомал кIезигагIа. — Автора прим.).

— Из инициатива, — йоах сога Винченцо Асте, Комизорча «Машари герз Iодилари бахьан йолча вIашагIкхийттача комитета вика-ла. — тIаерзаяь я США ший ракеташ дIаоттае лерхIача Iоажала базана духьала машара лагерь яккхара. Машаргахьа болчар бала юхе ийцача лаьтто укхаза ракеташ дIаоттае аьнна яьча решенена духьаде оттаю. «Машара» лаьтта хIара метр — из хьинарерча бойкота юкъе дихьа даакъа, оппозице форма. Цу тайпара, белгалду В. Асте, хIара итальянец ший даакъа юкъе дахьа йиш йолаш ва герз Iодиллара. Комизо базана гонахьара лаьттан эIамигача чIегилта да а хинна.

«Унита» митинге машара тIехьарчар Комизо американски ракеташ дIаоттаяра деша хьакъехьа итальянцашта фу хет хьожаш референдум йир. Цок хиннaчунга хьалхxе а хьежача, дувц В. Асте, цар хьахьокх хаттар даьчарех 98—99 процент США-и НАТО-я бIехача решенена духьала болга. Комизо бахараша йоах сона къамаьл дечо, дика кхетаду. «истребий» планаш мел кхераме я. Эттара хьалха Комизон ерригa Сицилие ядерни герз юхатохара хьежорг а хинна дIаотт. Цул совгIа, американски салтий укхаза хиларо ше а во Iоткъам бергба машаре бахача наьха вахара, укхаза хьахинна гIулакхаш толхадергла.

Оаха дика кхетаду, йоах дIахо В. Асте, къовсам атта хургбоацалга. Лаьтта эцара гIулакхa чIоагIа раьза бац ткона духьала бараш, царех я лаьтта эца а цул тIехьа-гIа база хьалъерашка дIадела а аьтгув хиларех пайда эцаргбола моттигера мафи а. ДIадахача шера Палермо вийра коммунист Пио Ла Торре. Из дир американски база хьалъяра йодрядий доккагIдола даакъа шоашта дIаяца гIертача мафе, йоах дIахо В. Асте. Сицилера машара тIехьабарий болам шоашта мел кхераме ба кхетадаьнда.

ХIанз йоах, ше чаккхвадаш В. Асте, тхо хьеж Женеватахьа. Тхо хьежаш да Европе лидерия герзашта доазув оттадара цига еча советско - американски переговорашка дика гIулакхаш дарга, гаьна кхоссар юкъера долча средстваех йола керда советски предложенеш хьалхоац оала. СССР-о хьахайхьаьй лоархIаме массехк инициатива. Царех цаI — ядерни герз тIадоаа дерригa кемаш Средиземноморьера дIадахар, — ткона, юхаваншта, чIоагIа, хьаштдолаш я. Европе ядерни герзаш кIезигагIа же хул сатем болашагIа дахаргда тха хииташ.

БАУТДИНОВ Гамир,
АПН [illegible].
Реджо-Эмилия.

Са а тассалехьа дена къахьегама биржашка аргIагIа дIаувтт нах Германе Федеративни республика городашка. Мехка бе болх боаца нах хIанз миллионашка кхоачаш латт. ХIанз хьесалараш... Фу кораддергда-хьоI дог доакийта а йоаш, бе болх лехача наха укх аргIанарча дено, «Штерн» яхача журнала тIа даьккхача укх сурта тIарча «совлен болча наха».

ТАСС фотохроника.

Музей шерлуш йоагIа

Дукха ха яц Грозненски районерча Толстой-Юрта сийлахь - воккхача эрсий яздархочун Л. Н. Толстоя цIерагIа йола литературни музей хьийийла. Цхьабакъда, кIезига дац цу юкъа кердача экспозицешца. экспонаташа, кхыча документашца музей юзаш дац гIулакхаш. Вай мехка массе мийнгера: Москвера, Ленинградера, Тулера, Черсий-Балкхарой республикера, иштта кхыгахьара дукха кхьхатеш доагIа музея директора цIерагIа — Юсупов Iазизага. музея вахарах лаьца дувцар дехаш. Цул совгIа, царех хIаравар а гIерт музей дегIайоаличча юкъе даакъа лаца. Цудухьа кIезига дац совгIата деала книжкаш, значокаш, иллюстрацеш, открыткаш, маркаш, кхыдараш. Уж дерригаш а сийлахь - воккхача яздархочун вахарца дувзаденна да. Дукха ба музей кердача материалашта юзаш хьинаре даакъа ловцаш бола активисташ. Царех ба: Москвера Ильин Геннадий, Ясни Полянера Л. Н. Толстоя цIерагIча школера дешархой, кхыбараш. Са дувца безам ба вай республика къонача филателисташа музея даьча совгIатах. Цар денпад филателе альбом. Из пхе оагIонах латташ да. Хьалхаръяр хьасллалу «ДIадахачун оагIонаш» аьнна болча кортаца. Цун лохе да яздархочун сурт. Хьаьнъал долча кхетамца, сийрдача уйланца хаман кIоргах гуш, таханарча дената на хьалхьежаш санна хеталу. Хьежарашта хьамсара да тIом ца беваш, паргIато хестаьча цу гуманиста сурт сибат.

Сурта кIала яздьд: «Нохч - ГIалгIайчен къонача филателисташкара Толстой - Юртарча Л. Н. Толстоя цIерагIча музея совгIата. 1983-гIа шу».

Дикка шийна теркам тIаоз альбома шоллагIча оагIоно. Цу тIара деша йиш я иштта йоазуя:

— Вай дахаш да «Толстоя моттигашка». 1851—1854-ча шерашка хIанз Нохч-ГIалгIай АССР йолча лаьттан тIа ваьхав къона Л. Н. Толстой.

Вай доккхал делга да цунах, хIана аьлча, произведенешка, дневникашка лоаманхоех дукха цо дийца хиларах. ТIьестлагIча бIаьшерен юкъе Лев Николаевича похчаша — Месербиев Садоцца, Исаев Булатеца, Дурдеца, Ннищеца тоссадения хиннад чIоагIа доттагIал.

Хоеш ма хиллара Нохч-ГIалгIай автономе соаьна деэдир ший 60 шу дизар. Альбома тIа дIааийсдаьд из сийлахьа таьраь тIадола тайп-тайпарча художникий конверташ.

«Кавказе хьахул Толстойх кIоаргга яздархо». Уж дешаш деша йиш я альбома кхоалагIча оагIо тIа. Цу тIа го йиш я яздархочун хетаь маркаш. Уж арахийцай 1960 шера. Белгалдаккха деза, цар тIа гойташ вола Л. Н. Толстой вахара хенашна а уйлане хиларца а хIара марка тIа белгала хилар. Художникаша тайп-тайпара бесаш долаш хоза кийчъяй маркаш. Иштта цу оагIон тIа ба яздархочун сурт тIадола конверт.

Альбома тIа дикка моттиг дIалоац Л. Н. Толстой ваь 150 шу дизарга 1978 шера арахийцача маркаша, конверташ, открыткаша.

Толстой - Юртарча музея на совгIат кийчде филателисташ оарцагIбаьхар ва филателиста кIоарга говзал йола Минаев Петр Иванович. Кагарча хана бIарг тIаоттаргболча моттиге дIааийсдаь да на альбом.

Денгара - денга керда экспозицешца, экспонаташца музей шерлуш хиларо кхы цIаьккха а тешал ду воккхача яздархочуцара наьха безам боккха хилара а из цар дегашка вахаш хилара а.

А. ЮСУПОВ.

ДIАХЬОШ ДА 1984 ШЕРА
«СЕРДАЛО»
ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газет язлара ших шера—4 сом 8 кепиги, ах шера — 2 сом 4 кепиги.

Газет язду «Союзпечата» ерригача отделенеша, агентстваша, общественни уполномоченнеша.

«ПРОФЕССЕГIА ДИКАГIВАР»

ЛоархIаме экзамен а хинна дIаяттар укх денош кафени ресторанийи Грозненски тресте къонача болхлоште юкъе балха говзалах хиния вхь. № 5 йолча кафеи «Океан» яхача ресторанен хилар дикагIболча официанташен поварашен даакъа лоацаш йола конкурс, царна хьалзашка лаьтта деккар дар тайп - тайпарча теоретически хаттарашта жоп луш делари практически балха тIа шоай Iовзаь говзал гойтари.

Официанташта юкъе толаш хилар «Кавказ» яхача ресторанера Абдурахманов Сергей. Цун хьоарчадир «Профессех дикагIвар» яза цIе лента, мах бола совгIат а делар. ШоллагIа кхоалагIа моттигаш вьхар «Океан» ресторанерча Сергеева Натальяси, «Татебанька» яхача кафера Арустамов Сергейси.

Хьалхе яккха гIерташ чIоагIа яхь баьдар къоне повараш а. Царех хIаране кийчдир дуьк тайпа дзараш, ала деза, чам болаш кийчдерга хьежка уж кийчде дезаш дар бIарг хьоастаргболаш хоза а. Цун а терка йора жюре.

Дерригача хьокхамашка хьежача хьалхара моттиг вьнкхар «Океан» яхача ресторане повара Зюзин Владимира. Иштта дикагIчарна юкъе цIераш яха еза № 1 йолча столоверча Мудаева Розай, «Аргун» яхача кафера Берквикова Марета.

Ресторанийн кафейн къонача специалисташка хьежаш а цхьаькха экзамен, кастта хургья общепита къонача болхлой «Профессех дикагIвар» яха республикански смотр.

А. АНАТОЛЬЕВ.

СУРТА ТIА: поварешта юкъе хьалхара моттиг яьнхха В. Зюзин, Р. Мудаева, М. Беркихоева.

Н. КОБИАШВИЛИ сурт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 СЕНТЯБРЬ
II ПРОГРАММА

19.00 — «Нохч - ГIалгIайче гIонда».
19.20 — Доши гIулакхи цаI хилар». Киноочерк.
19.35 — «Интервью». Фильм.
19.40 — «Лирически мугIараш». Литературно - музыкальни передача (гIалгIай меттала).
20.05 — Партийни сердалон системе дешара шу доладелаpra. «Пропагандист - идейни вIухо».
20.35 — «Лаьтта беладечар гуйранара йоакхоман» (нохчий меттала).

30 СЕНТЯБРЬ
II ПРОГРАММА

18.40 — Дешархошта. Кинопрограмма.
18.15 — «Уйла еши дикашир».
18.30 — Х. Нурадилова цIерагIча Нохч - ГIалгIай Пачхьалкхен драматически театра спектакль (нохчий меттала).
18.00 — «Нохч - ГIалгIайче гIонда».
19.05 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
19.35 — Киножурнал.
19.45 — «Шун наькъаташта мел ву оаха». Передаче даакъа лоацаш ва Нохч-ГIалгIай АССР махбара министр Г. Б. Лопатин.
20.00 — Пятилетка цхьайтталамIа — шу кхоалагIа. Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта промышленноста 90 шу дизара хетаю.

РАДИО

29 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Иллеш дIаеэа Тепкаев Сулеймана (гIалгIай меттала).
11.15 — Марксизм-ленинизм кIоаргга Iомаира тIехьа (нохчий меттала).
11.30 — «ТIехьенний бувзам». Беседа (эрсий меттала).
11.43 — Сий а хоастам а — къахьегарга хьелона. «Хьалхалаттарий» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.30 — «Пулакхдара лакхача культура тIехьа» (гIалгIа меттала).
17.45 — КПСС ЦК июньски (1983 шера) Пленума социализма вахарeI «Коммунист - партийни бIухо» (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юрт: гIулакхаш проблемашеи (гIалгIай меттала).

УКВ

18.00 — Ю. Яковлев. «Сахьанкара деттагIа», Радиоспектакль.
18.30 — Художественни самодеятельноста дакъалацархой выступлени.
19.30 — Ашараш дIаеэа Абдаминова Марема.

30 СЕНТЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Динаев IаьпаЙ илеши ашараши (нохчий меттала).
11.15 — «Социалистически денкараш. Мишта кхоачашду уж?» (гIалгIай меттала).
11.30 — Литературни «Нохч-ГIалгIайче» (гIалгIай меттала).
11.50 — Музыка (эрсий меттала).
15.15 — «Шуна дехар кхоачаш ду оаха». Концерт (нохчий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хаоттамех бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — «Iанга мишта ду культура учреждениеша?» (нохчий меттала).
17.31 — «Партогранизацешкара отчеташи бораташи» (эрсий меттала).
17.46 — I. Бексултанов. «Лоаман духьар» — яха симфонически поэма (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).
18.40 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш моркаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунда 3—8 метр сиха мух а болаш. фегара температура республике гIолла 21—23, Грозне 19—24 градус йовхал а йолаш ха хила тарлу.

30 сентябре денз 3 октябрга кхаччалца кхоаленаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, шоаттен кIирани деношка къулбаседа - малхбузехьара секунда 10—15 метр сиха мух а болаш, фегара температура бийсашка 5—10, деношка 9—14, 3-чен, 4-чен октябре бийсашка 7—12, деношка 17—22 градус йовхал а йоалаш ха латта тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковсе, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-85-64; корректорсие — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделы: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02332. «Грозненский рабочий» издательстве типографи, Маяковсе, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4686.